

ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดทฤษฎี และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาททางการเมืองของทหารไทย ดังนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับพรรคการเมือง

การศึกษา เรื่องบทบาททางการเมืองของทหารไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดตั้งพรรคสามัคคีธรรม (2533-2535) มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับพรรคการเมืองดังมีรายละเอียดไว้ดังนี้

1. ความสำคัญของพรรคการเมือง

พรรคการเมือง เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบรัฐสภา ทั้งนี้เพราะการปกครองในระบบประชาธิปไตยจะต้องมีกลุ่มของบุคคลที่รวมกันขึ้นมา เนื่องจากความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในแนวทางกว้าง ๆ คล้ายคลึงกันและมีการแข่งขันทางการเมืองโดยวิธีทางแห่งระบอบประชาธิปไตย เพื่อจะต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ และช่วงชิงอำนาจในการเป็นรัฐบาลกลุ่มของบุคคลดังกล่าวได้แก่ พรรคการเมืองนั่นเอง นักรัฐศาสตร์หลายท่านที่สนใจศึกษาเรื่องพรรคการเมืองต่างก็มีความเห็นว่า พรรคการเมืองนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากเสรีภาพและความเสมอภาคของมนุษย์ที่พยายามจะต่อรองผลประโยชน์ในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ และในขณะที่เดียวกันก็มุ่งหวังที่จะเข้าไปเป็นรัฐบาล เพื่อผลักดันให้มีการนำนโยบายของพรรคตนออกมาปฏิบัติ นอกจากนั้นการมีพรรคการเมืองที่แข่งขันกันมากกว่า 1 พรรคก็ยิ่งทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าเสรีภาพ และความเสมอภาคของเขานั้นมีพรรคการเมืองเป็นเครื่องประกันมาให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองที่ไม่หวังดีต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตยเปลี่ยนแปลงการปกครองไปตามระบอบที่คนต้องการ อันนอกเหนือไปจากวิธีทางแห่ง

ระบอบประชาธิปไตย จึงเท่ากับว่าพรรคการเมืองนั้น เป็นสัญลักษณ์และ เครื่องช่วยย้ําให้การ เมืองพัฒนาไปตามแนวทางของอุดมการณ์ประชาธิปไตย

ยิ่งไปกว่านั้น พรรคการเมืองยังเป็นกลไกที่จะคอยแก้ไขความขัดแย้งของบุคคลที่ มีความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกันมาก ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมี การประสานแนวความคิดที่แตกต่างกันนี้ โดยอาจมีการจัดตั้งพรรคการเมือง และกำหนด นโยบายในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมในแนวทางและความเชื่อของตน และมีการโฆษณาแนวทางนั้น ๆ ต่อประชาชน เพื่อแข่งขันกับแนวทางของพรรคอื่น ๆ ตาม ระบอบประชาธิปไตยในการพัฒนาทางการเมือง พรรคการเมืองก็ยังมีบทบาทอย่างมากใน อันที่จะทำให้ประชาชน ได้รับประโยชน์จากการกำหนดนโยบายของพรรคมากที่สุดเท่าที่จะ มากได้ไม่ว่าจะเป็นพรรครัฐบาลหรือพรรคฝ่ายค้าน

2. ความหมายของพรรคการเมือง

พรรคการเมือง (Political Party) มีความหมายมากมายนักวิชาการ หลายท่าน ได้พยายามที่จะให้ความหมายของพรรคการเมืองในลักษณะแตกต่างกัน แต่ก็ เป็น การยากที่จะให้คำจำกัดความของพรรคการเมืองว่าคืออะไร ตำราหลายเล่มก็ได้ให้ความ หมายคำว่า พรรคการเมืองแตกต่างกันออกไป ตั้งแต่มองพรรคการเมืองในความหมาย อย่างกว้างขวางจนถึงให้ความหมายที่จำกัดเฉพาะเจาะจงลงไป เพื่อแยกแยะให้เห็นความ แตกต่างของพรรคการเมืองกับกลุ่มการเมืองประเภทอื่น อีกทั้งมุ่งที่จะให้คำอธิบายความ หมายของพรรคการเมืองให้แจ่มกระจ่างมากที่สุด จึงขอกล่าวถึงความหมายของพรรคการเมือง จากนักรัฐศาสตร์บางท่าน คือ

โมริซ ดูแวร์แยร์ (Maurice Duverger) 1964 : pp.24-31 เห็นว่า พรรคการเมือง คือ กลุ่มคนที่มีความเห็นร่วมกันและมีความปรารถนาร่วมกันที่จะมีอำนาจ ทางการเมือง ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มทางเศรษฐกิจ หรือกลุ่มด้านใดก็ตาม เช่น การรวมตัวของกลุ่มผู้ดี กลุ่มขุนนาง กลุ่ม กรรมกรกลุ่มเจ้าของที่ดิน และกลุ่มข้าราชการ เป็นต้น

ลีออน ดี เอพสไตน์ (Lion D. Epstein, 1967: pp.9-14) ได้ให้ ความหมายของพรรคการเมืองไว้ว่า เดิมถือว่าพรรคการเมืองก็คือ กลุ่มใด ๆ ที่มีการจัด องค์กรอย่างหลวม ๆ มีวัตถุประสงค์ที่จะได้รับการเลือกตั้งภายใต้ชื่อที่แถลงออกมา การมี

ป้ายชื่อ เป็นเหมือนกับพื้นฐานค่อนข้างชัดเจนกว่าการเมืององค์กร เพราะกลุ่มผู้มีมุงหวัง แสวงหาตำแหน่งทางการเมือง แต่ยังคงขาดการจัดตั้งองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ก็ยังได้ชื่อว่าเป็นพรรคการเมืองได้ ในปัจจุบันแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นตัวองค์กรที่มีการจัดตั้ง ได้รับการยอมรับว่าเป็นคุณสมบัติของพรรคการเมืองสมัยใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นพรรคการเมือง กับกลุ่มทางการเมืองในทศวรรษที่ 18 ของอังกฤษ ที่เรียกตัวเองว่าเป็นพรรคการเมืองเหมือนกัน ปัญหาก็คือว่า ระดับความเป็นองค์กรนั้นควรจะอยู่ในระดับสูงขนาดไหน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นองค์กรเนื่องจาก ลักษณะของพรรคการเมืองแบบอเมริกันก็ถือได้ว่า มีรูปแบบองค์กรที่ค่อนข้างหลวมอย่างเห็นได้ชัดแนวการวิเคราะห์แบบดั้งเดิมก็ได้เสนอว่า ให้ยึดตามแนวทางของรัฐธรรมนูญเป็นหลัก โดยให้ความหมายว่า พรรคการเมือง หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อที่จะสนับสนุนหลักการ หรือนโยบายตามแนวทางรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งแนวความคิดนี้ก็ยังแคบเกินไป เอพสไตน์ เห็นว่า การให้คำจำกัดความเกี่ยวกับพรรคการเมืองนั้นควรกว้างกว่า ๗ โดยการวิเคราะห์ในเชิงประจักษ์ พรรคการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกประเทศที่เป็นประชาธิปไตย โดยมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 2 ประการ คือ การมุ่งหวังที่จะสมัครรับเลือกตั้ง และมุ่งหวังที่จะเป็นรัฐบาลนอกจากนี้ ยังอาจจะแสวงหาหลักการอื่น ๆ อีกก็ได้ แต่อย่างน้อยจะต้องมีหลักการพื้นฐาน 2 ข้อ ดังที่กล่าวมา ส่วนพรรคการเมืองใดจะ เน้นที่หลักการใดที่สุดแล้วแต่ว่าเป็นพรรคการเมืองขนาดไหน

โจเซฟ ลาพาลอมบารา กับไมรอน ไวเนอร์ (Joseph LaPalombara and Myron Weinen, 1966 : p.6) เห็นว่า กลุ่มที่จะเรียกว่าเป็นพรรคการเมืองอย่างแท้จริงนั้น จะต้องเป็นกลุ่มที่มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. มีการจัดองค์กรที่ถาวรมั่นคงยาวนาน
2. มีองค์กร หรือสาขาขยายออกไปในระดับชนบทและมีการประสานงานกับสาขาใหญ่อย่างดี
3. กลุ่มผู้นำนามีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ ที่จะรวมอำนาจการตัดสินใจนโยบายทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นมาอยู่ใต้อำนาจของพรรค หรือร่วมกับพรรคอื่น ๆ ไม่ใช่เพียงแต่แทรกแซงด้านนโยบายเท่านั้น
4. กลุ่มดังกล่าวต้องหาเสียงเมื่อมีการเลือกตั้ง และหาความสนับสนุนจาก

ประชาชนโดยทั่วไปเมื่อไม่มีการเลือกตั้ง

หยุด แสงอุทัย (หยุด แสงอุทัย, 2517 . น.10-15) ได้สรุปว่าการเป็น
พรรคการเมืองใดนั้นจะต้องประกอบด้วยข้อสำคัญ 3 ประการ คือ

1. จะต้องมีคนละบุคคลหรือสมาคม มีการจัดสรรเป็นองค์กร
2. จะต้องมีความตกลงกันถึงหลักการอันเป็นการปกครอง
3. จะนำหลักการแห่งการปกครองตามที่ได้ตกลงไว้ในวันไปปฏิบัติ

เมื่อมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลโดยพรรคการเมืองนั้น

จากความหมายของพรรคการเมือง ที่นักวิชาการกล่าวมาข้างต้นก็อาจสรุป
ได้ว่าพรรคการเมืองมีลักษณะ

1. ต้องเป็นคณะบุคคลที่มีการจัดตั้งองค์กรที่แน่นอนชัดเจน
2. มีแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในแนวคล้ายคลึงกัน
3. คัดเลือกตัวบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง และมุ่งหวังที่จะได้เป็นรัฐบาล

เพื่อนำนโยบายของพรรคการเมืองไปเป็นนโยบายของรัฐบาล

แนวความคิดเกี่ยวกับการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของฝ่ายทหาร

ทฤษฎีหรือแนวความคิดที่เกี่ยวกับการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารแบ่ง
ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (สุจิต บุญบงการ, 2521 . น.4)

1 ความอ่อนแอในโครงสร้างสังคม ความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือนและ
สถาบันการเมือง การเสียดุลย์ในระบบการเมือง เป็นตัวดึงให้ทหาร เข้ามามีบทบาททาง
การเมืองตามแนวความคิดครั้งหลัง ๆ ของ Huntington มองว่าทหารจะเข้ามามีบทบาท
การเมืองในสังคมที่มีสภาพยุ่งเหยิงไม่มีสถาบันเป็นหลักโครงสร้างอำนาจเก่าล้มไป และยัง
ไม่มีโครงสร้างอำนาจใหม่ขึ้นมาแทน ในสภาพเช่นนี้ ทุกกลุ่มจะมีการตื่นตัวทางการเมืองสูง
และจะเข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพื่อครอบครองอำนาจอย่างไร้กติกาไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม
กรรมกร หรือกลุ่มนักศึกษา แต่ทหารเป็นกลุ่มที่มีอาวุธอยู่ในมือมักเข้ามามีบทบาททางการเมือง
เมืองได้สำเร็จมากกว่ากลุ่มอื่น

2 ความเข้มแข็งขององค์กรทหาร โดยเห็นการจัดองค์การ การจัดลำดับชั้นการ
บังคับบัญชา เหนียวแน่นมีระเบียบวินัย มีความเป็นวิชาชีพ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ

สิ่งเหล่านี้เป็นตัวดึงให้ทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง Janowitz เห็นว่าความมีระเบียบและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ทหารมีความสามารถสูงในการเข้ามามีบทบาททางการเมือง การจัดองค์การของทหารช่วยให้ทหารซึ่งมาจากที่ต่าง ๆ มีเอกลักษณ์ร่วมกัน มีความกลมเกลียวไม่แบ่งแยก และเนื่องจากทหารมีโอกาสได้สัมผัสกับเทคนิควิทยาการสมัยใหม่ ทำให้ทหารมีความคิดต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้พ้นจากความล้าหลังและเหตุผลนี้เองที่กระตุ้นให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง (Morris Janowitz, 1986 : p.194)

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีที่กล่าวถึงบทบาททางการเมืองของทหารที่ได้รับความสนใจอีกทฤษฎีหนึ่ง คือ ความคิดที่เป็น "ความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือน" มองหาสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง 5 ประเด็นใหญ่ (กนลา สุขพานิช, 2528 . น. 20-23) ดังนี้

1. มรดกทางประวัติศาสตร์ เหตุที่รัฐบาลพลเรือนอ่อนแออาจสืบเนื่องมาจากสภาพการณ์ทางประวัติศาสตร์ของสังคมนั้น ๆ ที่เกิดการรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลพลเรือนอยู่เสมอ และสืบเนื่องมาจากการที่ทหารมีบทบาทสำคัญในการเข้าร่วมกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือกอบกู้เอกราชของประเทศมาตั้งแต่ต้น ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตลอด

2. ความล้มเหลวของการปกครองระบบประชาธิปไตย และความล้มเหลวในการดำเนินงานของรัฐสภา และพรรคการเมือง Rupert Emerson อธิบายถึงความล้มเหลวมิตันเหตุอยู่ 3 ประการ ดังนี้

2.1 ความแตกแยกภายในและการขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ

2.2 การขาดปัจจัยพื้นฐานที่สามารถเอื้ออำนวยให้การปกครองแบบประชาธิปไตยสำเร็จผล

2.3 การที่ประชาชนส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์กับ การปกครองแบบประชาธิปไตยสำเร็จผล

3. ทหารถูกดึงเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพื่อเติมช่องว่างทางการเมืองที่เกิดจากความไม่มีเสถียรภาพของระบบการเมือง ทหารจึงเข้ามาแทนช่องว่างนี้เพื่อช่วยแก้ไขวิกฤติการณ์ของการเมือง

4. ทหารมีบทบาทเป็นตัวแทนของประชาชน โดยปกติแล้วทหารเป็นตัวแทนของชนชั้นกลางในฐานะผู้เปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัย

5 ระบบการเมืองไม่มีความต่อเนื่อง มีการรัฐประหารล้มล้างประชาธิปไตยอยู่เสมอ ทำให้การพัฒนาทางการเมืองไม่ต่อเนื่อง

3. สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหาร

กลุ่มทหารจะเข้ามามีบทบาททางการเมืองเมื่อสังคมและระบบการเมืองมีลักษณะซึ่งขัดแย้งกับลักษณะขององค์กร และอุดมการณ์ของกลุ่มทหาร สภาพการณ์เหล่านี้ได้แก่ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2530 . น.170)

1. ความเป็นวิชาชีพสูงของทหาร ความเป็นวิชาชีพสูง หมายถึง การมีความเชี่ยวชาญพิเศษ คือ ความเชี่ยวชาญในการใช้กำลังความรุนแรงการใช้กำลังความรุนแรงในการทำสงครามและการรบ แต่ความเห็นชอบของนักวิชาการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้มีความรู้สูงหรือต่ำ กับการเข้ามามีบทบาททางการเมืองนั้นมีความขัดแย้งกันอยู่

1.1 ถ้าทหารได้รับการฝึกอบรมให้มีความเชี่ยวชาญพิเศษมากขึ้นก็จะเข้ามามีบทบาทการเมืองน้อยลง เพราะทหารจะมุ่งแต่พัฒนาอาชีพของตนและจะไม่สนใจที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับทางการเมืองมากนัก

1.2 ยิ่งทหารมีความเป็นวิชาชีพสูงขึ้นมาเท่าใด โอกาสที่ทหารจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะจะพัฒนาความคิดและทัศนคติทางการเมืองควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาชีพด้วย

2 ความชอบธรรมของระบบการเมือง โอกาสที่ทหารจะเข้ามามีบทบาททางการเมืองจะมีมาก ถ้าระบบการเมืองมีความชอบธรรมลดน้อยลง ย่อมหมายถึงการที่ประชาชนไม่ให้ความสนับสนุนแก่รัฐบาลเป็นเหตุให้ทหารสามารถเข้าทำการยึดอำนาจได้โดยไม่เกรงว่าประชาชนจะต่อต้าน

3 ความสลับซับซ้อนของสังคม โอกาสที่ทหารจะเข้ามามีบทบาททางการเมืองจะมีน้อยถ้าระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีความสลับซับซ้อนมาก เนื่องจากทหารจะต้องเผชิญกับปัญหาของการต่อต้านการยึดอำนาจจากกลุ่มพลังฝ่ายต่าง ๆ

4 ความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ของกลุ่มทหาร กับอุดมการณ์ทางการเมืองที่อยู่

ในระบบการเมือง ทหารได้รับการศึกษา อบรมามีความคิด ความเชื่อทัศนคติที่เป็น ผู้มีความรักชาติ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การมีประสิทธิภาพในการทำงานและความ สามัคคี ดังนั้น ทหารจึงมีอุดมการณ์แบบอนุรักษ์นิยมแต่อุดมการณ์ทางการเมืองในระบบการ เมืองหนึ่ง ๆ นั้น มักจะมีมากกว่าหนึ่ง เพราะระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะ เปิด โอกาสให้อุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันสามารถแข่งขันกันเพื่อแสวงหาความสนับสนุน จากประชาชนได้คณะทหารเห็นว่า อุดมการณ์ประชาธิปไตยก่อให้เกิดการแตกแยกภายในสังคม และนำไปสู่การไร้เสถียรภาพ

4. ปัจจัยที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง

สำหรับปัจจัยที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองในประเทศที่กำลังพัฒนา สามารถแบ่งได้เป็น 2 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยและสิ่งแวดล้อมภายในกองทัพ ที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง มีดังนี้

1.1 การก่อรัฐประหารน่าจะเกิดขึ้นได้ เมื่อกำลังทหารถูกใช้ให้ปฏิบัติหน้าที่ ในบทบาทของตำรวจ ทำให้ทหารตื่นตัวทางการเมืองบั่นทอนความเป็นทหารอาชีพ และเพิ่มความทะเยอทะยานทางการเมือง

1.2 ทหารเกิดความขัดแย้งระหว่างการสนับสนุนรัฐบาล กับการปกครอง ผลประโยชน์ของชาติ ทหารไม่มีความไว้วางใจในรัฐบาล นักการเมืองที่มุ่งกอบโกยผลประโยชน์เข้าตนเอง ทหารมองว่ากองทัพเป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์ของชาติ

1.3 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกองทัพ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง ของการรัฐประหาร การปฏิวัติรัฐประหารที่เกิดจากกองทัพที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น ถ้า เกิดขึ้นก็มักปราศจากการนองเลือด แต่การรัฐประหารที่เกิดขึ้นภายใต้สภาวะการณ์ที่กองทัพ แตกแยกยุ่งเหยิง การยึดอำนาจมักจะเผชิญกับการรัฐประหารซ้อนหรือการปฏิวัติซ้อน

1.4 ความพยายามของผู้นำทางการเมือง ที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายภายใน กองทัพ หรือผู้นำขัดแย้งต่อคำแนะนำของฝ่ายทหาร ย่อมส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างทหาร กับพลเรือนตึงเครียด เป็นสาเหตุให้ทหารทำการปฏิวัติรัฐประหารได้

1.5 วิธีการให้กำเนิดนายทหารของกองทัพ ถ้าในสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยก

ชนชั้นมากมาย นายทหารของกองทัพกำเนิดมาจากชนชั้นเดียวกับผู้นำทางการเมืองก็ไม่ค่อยจะเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรง แต่ถ้านำในสังคมที่มีการแบ่งแยกชนชั้นสูงเกิดการเหลื่อมล้ำต่ำสูงระหว่างกลุ่มนายทหารกับกลุ่มผู้นำทางการเมือง ย่อมจะเกิดความไม่พอใจในหมู่ทหารจนถึงขั้นเข้าไปโค่นรัฐบาลพลเรือน

1.6 ความเป็นทหารอาชีพ ความรู้ความสามารถในทางทหารอย่างแท้จริง ถ้ามีมากในหมู่ทหาร จะทำให้กองทัพเข้ามามีบทบาททางการเมืองน้อยลง

1.7 สถาบันทหารที่แตกแยก มีโอกาสที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมือง ทำการปฏิวัติรัฐประหารสูง ความพยายามก่อการรัฐประหารส่วนใหญ่เกิดจากการรวมตัวระหว่างทหารบางกลุ่มกับนักการเมืองฝ่ายพลเรือน

1.8 การพ่ายแพ้สงครามของทหาร จะเป็นตัวเร่งให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง เพราะเมื่อทหารแพ้สงครามทหารจะโทษผู้นำการเมืองว่าดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด และไม่ให้ความสนับสนุนต่อการทำสงครามอย่างเพียงพอ

1.9 การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ทหารอย่างไม่ถูกขั้นตอน และถูกวิธีการ จะชักนำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองเร็วขึ้น การให้การศึกษาทางการเมืองแก่ทหารจะต้องกระทำควบคู่ไปกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

1.10 ผลประโยชน์ของทหารถูกกระทบกระเทือน กองทัพก็คล้ายกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองอื่น ๆ คือ มีความรู้สึกในการที่จะป้องกันผลประโยชน์ร่วมของตน ทั้งในการแบ่งปันผลประโยชน์ด้านการสนับสนุนเงินงบประมาณ ความมีอิสระในการดำเนินการภายใน ปราศจากการแทรกแซงจากสถาบันอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ แต่งตั้งและโยกย้ายตำแหน่งนโยบายความมั่นคงภายนอกและภายใน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2522 . น.57) ผลประโยชน์เหล่านี้หากถูกกระทบกระเทือนอาจทำให้การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารเป็นไปได้ง่าย

1.11 ความขัดแย้งทางอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมือง ระหว่างผู้นำทหารโดยทั่วไปกับผู้นำทหารที่ต้องการเข้ามามีบทบาททางการเมือง หรือรักษาสถานภาพทางการเมืองของตน จึงต้องรักษารัฐานอำนาจของตนไว้ให้มั่นคงและอาจจะเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำทหารด้วยกันได้ เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายสูญเสียอำนาจไม่พอใจ

และก่อกระแสรัฐประหารได้เช่นกัน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2522 .น. 60-61)

2 ปัจจัยและสิ่งแวดล้อมภายนอกกองทัพ ประกอบด้วย

2.1 ความชอบธรรมของรัฐบาลพลเรือน ความมั่นคงของหัวหน้าคณะรัฐบาลพลเรือนขึ้นอยู่กับความชอบธรรมของการได้มาซึ่งอำนาจ อันเป็นที่ยอมรับกันในหมู่ประชาชน แต่เมื่อใดที่ความชอบธรรมของผู้นำดังกล่าวลดลง เงื่อนไขในการที่ฝ่ายทหารจะเข้ามามีบทบาทด้วยการรัฐประหารก็จะยิ่งเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ

ความชอบธรรมดังกล่าวแล้ว จะเกิดขึ้นตามสัดส่วนของความเชื่อถือของประชาชนต่อสิทธิในการมีอำนาจปกครองของรัฐบาล รัฐบาลที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากประชาชนสูงจึงถือว่ามีความชอบธรรมสูง และช่วยมิให้ทหารเข้ามามีบทบาทต่ออำนาจการปกครอง เพราะเหตุว่า ความพยายามที่จะเข้ามามีบทบาทของทหารดังกล่าวจะก่อให้เกิดความรู้สึกต่อต้านในหมู่ประชาชนรวมทั้งทหารบางส่วนด้วย

2.2 ประสิทธิภาพของการบริหารงาน ปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลมีความมั่นคงอีกประการหนึ่งได้แก่ประสิทธิภาพและความชอบธรรมในการบริหารงานรัฐบาลที่บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพสามารถแก้ไขปัญหา และนำประเทศไปสู่ความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมย่อมรักษาความเชื่อถือและการสนับสนุนของประชาชนไว้ได้อย่างมั่นคง

2.3 ความล้มเหลวของการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ทหารมีความปรารถนาที่จะให้ประเทศมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ดี มีความก้าวหน้ามั่นคงเพิ่มมากขึ้น เพราะสภาพทางเศรษฐกิจย่อมมีผลกระทบต่อสถาบันทหารด้วยเช่นเดียวกับสถาบันอื่น ๆ ทหารให้ทหารอาชีพเกิดความรู้สึกว่าการตัดสินใจและวิธีการแก้ปัญหาของตน จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้ดีกว่าการตัดสินใจ และวิธีการแก้ปัญหาของรัฐบาลพลเรือนที่ใช้อยู่ทหารจึงรู้สึกว่ารัฐบาลไร้ความชอบธรรม

2.4 ความรุนแรงและความขัดแย้งในสังคม เนื่องจากการที่ทหารมีทัศนคติในการต่อต้านความแย่งแย่งกันในสังคม ดังนั้นจะเห็นว่าในบางประเทศที่มีประชากรหลายเชื้อชาติ เมื่อประชากรหลายกลุ่มมีความขัดแย้งกัน ในระยะแรกทหารจะไม่เข้ายุ่งเกี่ยว แต่หลังจากการที่ขัดแย้งขยายวงกว้างและเนิ่นนานออกไป ทหารที่มีเชื้อสายเดียวกันกับกลุ่มที่มีความขัดแย้งกันก็อาจจะเข้าสนับสนุนกลุ่มเชื้อชาติของตน ทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นจนกระทั่งกลายเป็นปัญหาทางการเมือง การเมืองของประเทศไทย

นอกจากนั้น การที่ทหารมักจะคำนึงถึงความมั่นคง และความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นหลักสำคัญ ทหารจึงไม่เห็นด้วยกับการที่กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ พยายามเรียกร้องสิทธิและผลประโยชน์ของตน ทั้งด้วยการเดินขบวนประท้วงการผลงานทำให้ทหารต้องเข้ามามีบทบาททางการเมืองเพื่อรักษาความสงบของประเทศต่อไป

2.5 การขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคมเข้าสู่ภาวะทันสมัย ในการนี้จะพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ทำให้รัฐบาลต้องทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากไปใช้ในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การศึกษา และกิจการสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ และอาจตัดงบประมาณทางทหารลงทำให้ทหารมีความรู้สึกที่สถาบันของตนถูกลดความสำคัญลงและอาจนำไปสู่การรับประหารเพื่อให้ได้สิ่งดังกล่าว

2.6 สถาบันกษัตริย์ถูกกระทบกระเทือน โดยเหตุที่สถาบันกษัตริย์เป็นสถาบันที่มีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสังคมไทยมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ สถาบันกษัตริย์ยังได้รับการเคารพยกย่องเทิดทูนจากคนไทยมานานหลายชั่วอายุคน จนกล่าวได้ว่าสถาบันกษัตริย์เป็นเอกลักษณ์อันสำคัญของสังคมไทย และเป็นสถาบันที่ประชาชนชาวไทย มีความรู้สึกที่สถาบันนี้ไม่ควรจะละเมิดได้ตั้งได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับ ทำให้ทหารที่มีความอนุรักษนิยมสูง ทำการโค่นล้มรัฐบาลที่ไม่ปกป้องพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยตั้งแต่รัฐบาลรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีบทบาทในสังคมขึ้นในฐานะพระประมุขอันถาวรของประเทศ ทำให้สถานะและเกียรติคุณของสถาบันกษัตริย์ไทยมีเพิ่มมากขึ้น จากบทบาทนี้เองทำให้ Donald E. Nuerchterlien ถึงกับกล่าวไว้ว่า "เป็นการยากที่รัฐประหารใด ๆ ในอนาคตจะสำเร็จได้ถ้าผู้นำการรัฐประหารไม่รู้ล่วงหน้าก่อนว่าองค์พระมหากษัตริย์จะไม่ทรงคัดค้านในการยึดอำนาจครั้งนั้น"

ลักษณะของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารในประเทศกำลังพัฒนา

โดยทั่วไปอาจจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ (Fred R. Von, der Mehden, 1964 : pp.97-106)

1 การที่กลุ่มทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยใช้อิทธิพล (Influence) ต่อรัฐบาลพลเรือนโดยการพยายามจูงใจอ้างเหตุผลหรือกระตุ้นให้รัฐบาลพลเรือนเห็นคล้อย

และปฏิบัติตามความประสงค์ของฝ่ายทหาร ลักษณะนี้อาจชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญของประเทศ พฤติกรรมทางการเมืองแบบนี้ กลุ่มทหารเท่านั้นที่จะทำได้ในประเทศกำลังพัฒนา เพราะกลุ่มอื่นๆ ยังไม่รวมตัวกันอย่างมีระเบียบพอและที่สำคัญ กล่าวคือ การที่กลุ่มทหารเป็นองค์การที่ควบคุม "เครื่องมือการใช้อำนาจ" ของประเทศ ทำให้อิทธิพลของทหารมีมากพอที่ฝ่ายอื่น ๆ จะต้องยอมรับ

การเข้ามาบีบบทบาททางการเมืองของทหารโดยใช้อิทธิพลกดดัน (Pressure) หรือการข่มขู่ (Blackmail) รัฐบาลพลเรือนของประเทศในขณะนั้น โดยให้ปฏิบัติตามความประสงค์ของฝ่ายทหาร ถ้ารัฐบาลขณะนั้นปฏิเสธอำนาจของกลุ่มทหาร กลุ่มทหารก็อาจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีผลให้รัฐบาลยอมจำนนหรือลาออกไป เช่น การปฏิวัติรัฐประหาร การเข้ามาบีบบทบาททางการเมือง โดยวิธีนี้อาจเริ่มตั้งแต่ไม่ขัดต่อกฎหมายไปจนถึงการทำลายกฎหมายของประเทศ การเข้ามาบีบบทบาทของกลุ่มทหารในลักษณะที่ 1 นั้น มิใช่เป็นการปฏิวัติรัฐประหาร หรือยึดอำนาจโดยตรง เพราะกลุ่มทหารเข้ามาบีบบทบาททางการเมืองโดยใช้อำนาจรัฐบาลพลเรือนหรือรัฐบาลขณะนั้นเป็นกลางเพื่อบรรลุจุดประสงค์ของกลุ่มทหาร

5.2 การเข้ามาบีบบทบาททางการเมืองโดยกลุ่มทหารเข้าถอดถอนรัฐบาลของประเทศในขณะนั้น โดยการบังคับด้วยอาวุธ เมื่อประสบผลสำเร็จในการขับไล่รัฐบาลเก่า กลุ่มทหารจะทำการแต่งตั้งรัฐบาลใหม่ภายใต้การเห็นชอบของกลุ่มทหาร วิธีการเช่นนี้ทำให้รัฐบาลใหม่เป็นเพียงแต่ "รัฐบาลหุ่น" ของกลุ่มทหารเท่านั้น เพราะอำนาจที่แท้จริงคงอยู่กับกลุ่มทหาร

5.3 การเข้ามาบีบบทบาททางการเมืองในลักษณะรุนแรงที่สุด คือการที่กลุ่มทหารใช้อำนาจอาวุธเข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลเดิมยุบรัฐบาลเก่า เปลี่ยนแปลงสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ สภานิติบัญญัติ ยุบเลิกพรรคการเมืองด้วยกฎหมาย เป็นต้น

ประเภทของทหารที่เข้ามาบีบบทบาททางการเมือง

ประเภทของทหารที่เข้ามาบีบบทบาททางการเมือง แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2528 . น.179-183)

1 คณะทหารบีบบทบาทเป็นผู้ไกล่เกลี่ย (Moderatores) ในกรณีที่มีปัญหาขัดข้อง

จัดแย้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองโดยคณะกรรมการไม่เข้าไปควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล แต่มีการใช้อำนาจยับยั้ง เมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งภายในวงการรัฐบาลแต่ไม่มีความต้องการที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมือง เศรษฐกิจหรือนโยบายดังนั้น คณะทหารจึงสนใจที่จะรักษาสถานภาพ และแบบที่เป็นอยู่ให้มีเสถียรภาพมากที่สุดเท่านั้น คณะทหารประเภทผู้ไกล่เกลี่ยจึงมีความคิดแบบอนุรักษนิยม

2. ทหารที่มีบทบาทเป็นผู้พิทักษ์ (Guardians) เกิดขึ้นเมื่อทหารยึดอำนาจล้มล้างรัฐบาลชุดเดิม จัดตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่ขึ้น โดยคณะกรรมการยึดอำนาจการปกครองประเทศไว้เป็นการชั่วคราว เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะทหารมีความเห็นว่า จะต้องควบคุมสถานการณ์ไว้ชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง โดยควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล ในกรณีนี้ ทหารอาจเลือกพลเรือนขึ้นเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลหรือไม่ทหารเองก็เป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลได้ แต่ที่สำคัญคือทหารที่มีบทบาทเป็นผู้พิทักษ์จะอยู่ในอำนาจในเวลาจำกัด คณะทหารที่เป็นผู้พิทักษ์มักจะรักษาสถานภาพเดิมของระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไว้ โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากนัก นโยบายสำคัญของผู้พิทักษ์ ได้แก่การปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารงาน การจัดการคอร์รัปชันการใช้อำนาจเพื่อให้มีการตัดสินใจที่รวดเร็วขึ้น

3. ทหารที่มีบทบาทเป็นผู้ปกครอง (Rulers) ได้แก่ การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองที่สำคัญซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต่างไปจากสถานภาพเดิมที่เป็นอยู่ทางการเมืองนั้น ทหารประเภทนี้จะพยายามล้มล้างศูนย์อำนาจทางการเมืองเดิม และสร้างศูนย์อำนาจทางการเมืองขึ้นมาใหม่ โดยทหารผู้ปกครองประเทศเป็นผู้ควบคุมศูนย์อำนาจใหม่เหล่านั้น ทหารประเภทนี้ มักจะปกครองด้วยระบบเผด็จการไม่ยอมให้มีสถาบันทางการเมือง ไม่เปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งมีการควบคุมเสรีภาพของประชาชน ควบคุมสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ และปราบปรามฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลอย่างรุนแรง ในบางกรณีทหารจะสร้างพรรคมวลชนที่ทหารเป็นผู้ควบคุมพรรคนั้น

สาเหตุที่ทหารจัดตั้งพรรคการเมือง

สาเหตุที่สำคัญหลายประการ ที่ทำให้ทหารจำเป็นต้องจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อลงแข่งขันในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ทั้งนี้มีเงื่อนไขประการหนึ่งกลายเป็นสาเหตุให้ทหารต้องดำเนินการจัดตั้งพรรคการเมือง ก็คือ การมีรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งตามบทบัญญัติ

แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีผลทำให้ทหารมีข้อจำกัดในการใช้อำนาจและอิทธิพลในทางการเมือง ส่วนสาเหตุประการอื่น ๆ นั้น สามารถแบ่งประเด็นพิจารณาได้ดังนี้

1. ความพยายามของผู้ทหารที่จะสร้างเสถียรภาพทางการเมืองแม้ว่ารัฐบาลนั้น จะได้รับการสนับสนุนด้านกำลังทหารและตำรวจอย่างเข้มแข็งแต่การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ก็ทำให้การเมืองของประเทศต้องเป็นไปตามระบบรัฐสภา จะหวังความสนับสนุนจากฝ่าย กำลังรบเพียงฝ่ายเดียวมิได้ แม้ว่าฐานอำนาจที่แท้จริงจะอยู่ที่กำลังทหาร ตำรวจ แต่ความ รับผิดชอบของรัฐบาลประชาธิปไตย จำเป็นที่จะต้องได้รับเสียงข้างมากสนับสนุนจากรัฐสภา หากขาดเสียงข้างมากสนับสนุนแล้วรัฐบาลก็คงจะทำอะไรไม่ได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้อง รวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เข้าเป็นกลุ่มก้อน เพื่อให้การสนับสนุนตน

2. การมีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรค การเมืองในช่วงต่าง ๆ ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้บรรดานักการเมืองทุกกลุ่มมาเวลานั้น ได้ทำการแข่งขันในทางการเมืองด้วยรูปแบบของพรรคการเมืองรัฐบาล ก็มีความจำเป็นที่ จะต้องจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาเพื่อสนับสนุนรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรที่ให้ความสนับสนุนรัฐบาล เข้าเป็นกลุ่มก้อน เพื่อที่จะให้ความสนับสนุนแก่รัฐบาลใน รัฐสภา

3. ในระบบการเมืองที่มีรัฐธรรมนูญ มีรัฐสภาซึ่งทหารต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้โดยที่ทหารต้องการให้มีองค์กรมารับรองการบริหารประเทศให้เป็นไป ตามกฎหมาย

4. เพื่อแสวงหาฐานกำลังจากกลุ่มอื่น ๆ แม้รัฐบาลจะได้รับความสนับสนุนจาก กองทัพที่กล่าวข้างต้นก็ตาม แต่การสนับสนุนดังกล่าวนั้นจะมีอยู่ได้อย่างคงทน และเป็นที่ยั่งยืน แก่รัฐบาลตราบเท่าที่กองทัพมีความสัมพันธ์ภายในที่เป็นเอกภาพ มีความเหนียวแน่น นายทหารระดับผู้นำของกองทัพในชั้นรอง ๆ ลงมามีความสามัคคีไม่แตกแยกกันมาก แต่เมื่อ ใดที่เกิดความขัดแย้ง หรือแตกแยกหรือกองทัพขาดเอกภาพแล้ว ย่อมจะทำให้เสถียรภาพ ของรัฐบาลไม่มั่นคง ดังนั้นแนวทางที่จะทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง สามารถ หาฐานสนับสนุนทางการเมืองได้อย่างคงทนก็คือ การแสวงหาฐานกำลังจากประชาชนตาม วิธีทางรัฐธรรมนูญ หรือตามแบบประชาธิปไตย (Von der Mehden, Fred R., 1965. p.74) อย่างไรก็ตามการแสวงหาฐานอำนาจด้วยวิธีการดังกล่าว ก็จำเป็นที่จะต้องผสมผสาน

ไปกับการรักษาฐานะอำนาจทางทหารด้วย จึงต้องจัดตั้งพรรคการเมืองของทหารอันประกอบด้วยบรรดาผู้นำระดับสูงในกองทัพเป็นกรรมการพรรค

5. เพื่อทดแทนบทบาททางการเมืองของทหารในกระบวนการทางการเมืองต่างๆ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้เคยกล่าวถึงบทบาททางการเมืองของทหาร โดยเปรียบเทียบการทําหน้าที่ทางการเมืองของทหารกับกระบวนการของสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ โดยที่ว่าทหารนั้นเป็นสถาบันที่ทําหน้าที่แข่งขันทางการเมือง นอกเหนือไปจากพรรคการเมือง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2524. น.340) เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ของกระบวนการทางการเมืองกับการปฏิบัติหน้าที่ของกองทัพ จะมีผลดังตารางเปรียบเทียบที่ยกมานี้

	<u>ทหาร</u>	<u>สถาบันทางการเมือง</u>
กลไกสำคัญในการเข้ามามีบทบาททางการเมือง	การรัฐประหาร	การเลือกตั้ง
สถาบันหลัก	กองทัพ	พรรคการเมือง
ฐานะอำนาจทางการเมือง	การคุมกำลัง	การได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งและที่นั่งในกองทัพ
การเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร	การเป็นผู้นำกองทัพ	การเป็นผู้นำพรรค

เมื่อนํามาพิจารณาประกอบกับบทบาททางการเมืองของทหารตั้งแต่ต้น จะพบว่าทหารมีกระบวนการที่ทําหน้าที่ทางการเมืองต่าง ๆ ควบคู่ไปกับสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกสรรผู้นำทางการเมือง การจัดทํานโยบายแห่งรัฐ ฯลฯ ซึ่งทหารได้ทําหน้าที่ดังกล่าวมาโดยตลอดในยุคที่ทหารยึดอํานาจการปกครอง และเจ้าครอบครองอํานาจทางการเมือง เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ก็จะต้องเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ องค์กรและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ตามระบอบประชาธิปไตย จะต้องทําหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งพรรคการเมืองซึ่งจะต้องมีหน้าที่

หลาย ๆ ประการ เช่น การเลือกสรรผู้สมัครและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มการเมืองและประชาชน การรวบรวมความต้องการและข้อเสนอของประชาชนมาจัดทำเป็นนโยบาย จึงต้องมีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาทำหน้าที่ดังกล่าวเป็นการทดแทน

6. ทหารต้องการความมั่นใจว่า จะสามารถควบคุมและรักษาผลประโยชน์ของทหารตามแนวทางรัฐสภาได้ โดยไม่ถูกแทรกแซง หรือถูกตัดทอนโดยกลุ่มการเมืองอื่น ๆ

Nodlinger ได้กล่าวไว้ว่า "การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารนี้มาจากสิ่งเร้าทางด้านผลประโยชน์เป็นสำคัญ ได้แก่ ความเป็นอิสระ (Autonomy) และการไม่ถูกแทรกแซงจากกลุ่มทางสังคมอื่นๆ (exclusiveness)" (Eric Nordlinger, 1979. p.72)

7. เป็นผู้นำในการใช้ระบบพรรคการเมือง การนำเอาระบบพรรคการเมืองมาใช้นั้นประเทศไทยอย่างเป็นทางการ โดยมีกฎหมายรองรับนั้น โดยที่ทหารถือว่าตนเองเป็นผู้นำเอาระบอบประชาธิปไตยมาใช้นั้นเมืองไทย จึงจำเป็นต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้นำในการใช้สถาบันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนี้ไปในทางการเมืองด้วย จึงได้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา

8. ทหารต้องการที่จะเป็นผู้บริหารประเทศต่อไป ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีการเลือกตั้งทั่วไป และให้รัฐสภาดำเนินการจัดตั้งคณะรัฐบาลนการนี้เป็นที่ทราบกันดีว่าทหารยังคงต้องการมีบทบาททางการเมืองอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองด้วย เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องมีรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลทหารจึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและสถานภาพของตนเองในการปฏิบัติงาน จึงได้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา และเข้าร่วมแข่งขันเลือกตั้งทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการปิดบังลักษณะของรัฐบาลทหารนั่นเอง (Von der Mehden, Fred R., 1965. p.80)

ปัจจัยที่ทำให้ทหารสามารถจัดตั้งพรรคการเมืองได้ ปัจจัยที่มีส่วนเกื้อกูลให้ทหารจัดตั้งพรรคการเมือง ประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านนี้ได้แก่สภาพทางการเมืองโดยทั่ว ๆ ไปในยุคนั้น ซึ่งจะส่งผลให้ทหารสามารถที่จะจัดตั้งพรรคการเมืองได้ ที่สำคัญก็คือ สถานการณ์

หรือเงื่อนไขต่าง ๆ ที่จะมามีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและความยอมรับของประชาชน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ ในบางครั้งทหารจะเป็นผู้สร้างขึ้นมาเองแล้วโฆษณาชวนเชื่อด้วยเครื่องมือทางการสื่อสารต่าง ๆ หรือวิธีการต่าง ๆ จกกระทั่งประชาชนเชื่อถือ เช่น เงื่อนไขเกี่ยวกับความมั่นคง ภัยคอมมิวนิสต์ สถานการณ์สู้รบชายแดนและอื่น ๆ เช่น ในสมัยของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ หรือแม้แต่ จอมพล ถนอม กิตติขจร สามารถใช้เงื่อนไขด้านความมั่นคง และภัยคอมมิวนิสต์ในการสร้างความชอบธรรมให้กับกองทัพในการมีบทบาททางการเมือง ซึ่งเงื่อนไขนี้จะช่วยให้เกิดการยอมรับในหมู่ประชาชน และเกิดความเห็นคล้อยตาม จนกระทั่งสนับสนุนพรรคการเมืองของทหารให้เป็นพรรครัฐบาลต่อไป (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2524. น.348)

2. ปัจจัยทางด้านกฎหมาย เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ แม้ว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับจะให้เสรีภาพในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนรวมทั้งสิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง รวมไปถึงเสรีภาพในการชุมนุมทางการเมือง แต่ในบางสมัยเสรีภาพเหล่านี้ก็ถูกจำกัดในทางปฏิบัติ กล่าวคือ จำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายอื่น ๆ มารองรับเสรีภาพบางประการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองนั้นจะต้องมีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองประกาศใช้ จึงจะสามารถรับรองให้พรรคการเมืองนั้นมีบทบาทตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย เช่น ในปี พ.ศ.2498 ก็มี พ.ร.บ.พรรคการเมืองฉบับแรกประกาศใช้ต่อมาได้ถูกยกเลิกโดยการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อปี พ.ศ. 2502 และพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2511 ออกตามความในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 เป็นต้น ซึ่งปัจจัยในส่วนที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติพรรคการเมืองนี้ก็จะเป็นปัจจัยร่วมของพรรคการเมืองอื่น ๆ ด้วย

หลังจากการปฏิวัติรัฐประหารโดยทหาร เพื่อยึดอำนาจและล้มเลิกรัฐธรรมนูญในแต่ละครั้งได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งจะต้องมีการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งกระบวนการปฏิวัติรัฐประหารนี้เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ทหารสามารถก่อตั้งพรรคการเมืองได้ กล่าวคือ

2.1 การปฏิวัติรัฐประหาร ทำให้รัฐบาลทหารห้ามชุมนุมทางการเมือง และใช้อำนาจเด็ดขาดดังกล่าวปิดกั้นการรวมตัว และการแสดงบทบาททางการเมืองของกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นโอกาสให้พรรคทหารได้ดำเนินงานจัดตั้งพรรคตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างสำเร็จ

2.2 คณะปฏิวัติ หรือทหารที่ยึดอำนาจ จะได้ทำการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อที่จะสนับสนุนให้พรรคการเมืองของทหารสามารถจัดตั้งและมีบทบาททางการเมืองได้อย่างเต็มที่ นั่นก็คือ บทบัญญัติเกี่ยวกับการให้อำนาจแก่วุฒิสมาชิกให้มีจำนวนและสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน ประเด็นดังกล่าว ในฐานะที่ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2524 . น.49)

จากการศึกษา การจัดตั้งพรรคการเมืองของทหารมีความมุ่งหวังที่จะต้องชนะในการเลือกตั้งเพื่อที่จะให้เป็นรัฐบาลต่อไป หรืออย่างน้อยที่สุดก็เพื่อที่จะควบคุมกระบวนการหรือกิจกรรมในรัฐสภาให้เป็นไปโดยสอดคล้องกับความต้องการของทหาร ดังนั้นทหารจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะให้การเลือกตั้งดังกล่าวปรากฏผลว่า พรรคทหารประสบชัยชนะจึงได้วางแนวทางในรัฐธรรมนูญไว้ให้เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อพรรคการเมืองทหาร เช่น การกำหนดจำนวนของสภาแต่งตั้ง ให้มีจำนวนใกล้เคียง หรือได้สัดส่วนกับสภาผู้แทน ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็คือ การพยายามรวบรวมเอาสมาชิกพรรคการเมือง โดยเลือกเป็นพิเศษ สมาชิกสภาผู้แทนในรัฐสภา หรือการคัดเลือกสมาชิกพรรคที่จะสมัครรับเลือกตั้ง ก็รวบรวมเอามาจากสมาชิกสภาผู้แทนที่สังกัดพรรคอื่น ๆ มาก่อน

3. ปัจจัยภายในของกลุ่มทหารเอง แม้ว่า การจัดตั้งพรรคการเมืองของทหารจะเป็นการขยายแนวร่วม หรือขยายฐานทางการเมืองจากการพึ่งพากองทัพเพียงอย่างเดียว ไปสู่ฐานจากประชาชนก็ตามแต่ จากการที่ศึกษาในลักษณะพิเศษของพรรคการเมืองทหารดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าบรรดาผู้ร่วมจัดตั้งพรรคและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ทหารจัดตั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นนายทหารระดับสูงที่มีอิทธิพลอยู่ในกองทัพ โดยแบ่งเป็นสายต่าง ๆ เพื่อแบ่งสรร และประสานผลประโยชน์ในการเข้าร่วมทางการเมืองให้เท่าเทียมและสอดคล้องตรงกัน ดังนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าพรรคการเมืองของทหารก็ยังคงต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากกองทัพอีกระดับหนึ่ง เป็นสำคัญการที่จัดตั้งพรรคการเมือง โดยที่มิใช่กองทัพเป็นกำลังสนับสนุนนี้อาจเกิดจากเหตุผลที่ต้องการผนวกอำนาจของกองทัพไว้เป็นฐานร่วมกับประชาชน เพื่อให้ฐานสนับสนุนดังกล่าวเป็นเอกภาพอันนำมาซึ่งความมีเสถียรภาพอย่างพร้อมมูลของทหารที่จัดตั้งพรรคขึ้นมาประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ทหารต้องการอาศัยบทบาทของพรรคการเมืองเข้ามามีบทบาทควบคุมกระบวนการในรัฐสภา ในฐานะขององค์กรประชาธิปไตยที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อเป็นการปกปิดลักษณะ

ของทหาร (Riggs, Fred W., 1964 . p.88)

ดังนั้น เอกภาพของทหารจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการจัดตั้งพรรคการเมืองพอสมควร ถ้าหากความสัมพันธ์ภายในของทหารเป็นเอกภาพ มีความเหนียวแน่น การแบ่งสรรผลประโยชน์ และการประสานงานในทางการเมืองก็ย่อมเป็นไปด้วยดี การจัดตั้งพรรคการเมืองก็ย่อมดำเนินไปได้ด้วยดีเช่นเดียวกัน พื้นฐานหรือกำลังสนับสนุนของพรรคจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการจัดตั้งหมื่นน้อย ดังที่ รศ.ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์ ซึ่งได้ทำการศึกษาระบบพรรคการเมืองไทย ได้กล่าววิจารณ์ถึงพื้นฐานของพรรคการเมืองไทย ซึ่งเป็นเหตุให้ระบบพรรคล้มเหลว กล่าวคือความล้มเหลวของพรรคการเมืองไทยนั้น เกิดจากพื้นฐานหรือกำลังสนับสนุนของพรรคจำนวน เกือบทั้งหมดแคบ... เมื่อฐานที่จะรองรับพรรคแคบ พรรคก็ล้มได้ง่ายเมื่อมีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ จากการศึกษาผลงานของ ชัยวัฒน์ สารสมบัติ (ชัยวัฒน์ สารสมบัติ, 2528) พบว่า ปัจจัยด้านประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอดีตมีน้อย ทำให้ทหารสามารถจัดตั้งพรรคการเมืองได้จึงเป็นประเด็นที่นักศึกษาค้นคว้า การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารในการจัดตั้งพรรคสามัคคีธรรม ซึ่งเป็นการจัดตั้งพรรคการเมืองในสภาพการณ์ที่ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองสูง ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงกำหนดสมมุติฐานเพื่อการศึกษาวิจัยว่า "การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนภายในประเทศเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารไทยจำเป็นต้องจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อรักษาความชอบธรรมของอำนาจตามครรลองประชาธิปไตย"

สาเหตุที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองที่ผ่านมา

ในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองทุกครั้งของทหารที่ผ่านมา ทหารจะแถลงว่าสาเหตุที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง ก็เพื่อแก้ไขภาวะเสื่อมทรามของประเทศเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของบูรณาภาพของชาติ เพื่อปรับปรุงประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า แก้ไขปัญหาคอรัปชั่น และความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาลพลเรือน แต่จากการศึกษาของนักวิชาการพบว่า ในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองมักจะมีประเด็นที่ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำพลเรือน และทหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทหาร

เข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม (สุจิต บุญบงการ, 2533. น.242)

ผลประโยชน์ร่วมของกลุ่มของทหารอาจแยกออกได้หลายลักษณะที่สำคัญคือ การได้รับการสนับสนุนทั้งทางงบประมาณ และในด้านเกียรติยศ ทหารจะไม่พอใจถ้างบประมาณ ถูกตัด ผลประโยชน์ทางการเงินอื่น ๆ ถูกยกเลิกและทหารกำลังถูกลดเกียรติยศ ตลอด จนความสำคัญของตนถูกลบหลู่ความเป็นอิสระของกลุ่มทหาร ถือว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์ของกลุ่มอีกประการหนึ่ง ความเป็นอิสระนี้หมายรวมถึงการไม่ให้ฝ่ายพลเรือนเข้ามายุ่งเกี่ยว ในการศึกษา ฝึกอบรม การโยกย้าย แต่งตั้งนายทหารและวางหลักการยุทธศาสตร์ในการ ป้องกันประเทศ นอกจากนี้ การที่มีหน่วยทหารหน้าที่คล้ายทหารมากขึ้น เช่น ตำรวจอาจ กระทบถึงผลประโยชน์ของทหารเช่นกัน การเข้ามามีบทบาททางการเมืองเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 อ้างสาเหตุการทหารรัฐประหารว่า เกิดจากพฤติการณ์อันร้ายแรงของ คณะผู้บริหารประเทศ ข้าราชการการเมืองใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงข้าราชการประจำ รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา การทำลายสถาบันทหาร การบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบัน พระมหากษัตริย์ เหล่านี้ทำให้คณะทหารตัดสินใจเข้ายึดอำนาจทางการเมือง จะเห็นรายละเอียดการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารไทยปรากฏในตาราง ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงสาเหตุและผลการปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏ
(การเข้ามามีบทบาททางการเมือง)

การปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ การเข้ามามีบทบาท ทางการเมือง	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
24 มิ.ย. 2457	คณะราษฎร ประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน	ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหา ของประเทศไทย และทำให้ ราษฎรมีความทุกข์ยาก เดือดร้อน	มีการเปลี่ยนแปลง ระบอบสมบูรณาญา สิทธิราชย์ เป็นการ ปกครองโดยมี พระมหากษัตริย์ อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ
26 มิ.ย. 2476	พันเอก พระยาพหล พลพยุหเสนา	รัฐบาลไม่มีประสิทธิภาพใน การบริหารราชการ	พระยามโนปกรณนิติ ธาดา พ้นจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี และมี การจัดตั้งคณะรัฐบาล ชุดใหม่ โดยมี พ.อ. พระยาพหลพล พยุห เสนาเป็นนายกรัฐมนตรี
11 ต.ค. 2476	พ.อ. พระองค์เจ้า บวรเดช	รัฐบาลไม่ได้ดำเนินการ ปกครองประเทศในระบอบ ประชาธิปไตยที่แท้จริง ไม่ ยอมให้มีพรรคการเมืองและ ข้าราชการมีตำแหน่งทาง การเมือง	เกิดการรบกัน นายทหาร ของฝ่ายกบฏเสียชีวิต หลายคน และคนอื่น ๆ ในระดับหัวหน้าหนีออก นอกประเทศ

การปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ การเข้ามามีบทบาท ทางการเมือง	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
8 พ.ย. 2490	พล.ท.ผิน ชูณหะวัน พล.อ.ท. กาจ กาจ สงคราม พล.ต.สฤษดิ์ ธนะรัชต์	บ้านเมืองมีความเสื่อมโทรม ทางเศรษฐกิจและศีลธรรม ประชาชนได้รับความเดือด ร้อน รัฐบาลไม่มีประสิทธิ ภาพ	มีการเปลี่ยนแปลง คณะรัฐบาลยกเลิก รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 และใช้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2490 แทน
1 ต.ค. 2491	พล.ต. สมบูรณ ศรานูวัตติ พล.ต. เนตร เฉลิมโยธิน	กองทัพมีความเสื่อมทราม ทหารเข้ามามีบทบาททาง การเมืองมากเกินไป	มีการจับกุมนายทหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนาย ทหารฝ่ายเสนาศิการ
26 ก.พ. 2492 (กบฏวังหลวง)	นายปรีดี พนมยงค์ บวรเดช	ยังไม่มีคำแถลงของคณะ ผู้ก่อการ แต่เป็นความ พยายามของผู้ที่ก่อการที่จะ โค่นล้มคณะรัฐประหาร 2491	นายปรีดี พนมยงค์หนี ออกนอกประเทศ มี การจับกุมผู้ร่วมมือกับ ฝ่ายกบฏ และมีการ สังหาร 4 อดีต รัฐมนตรี

การปฏิบัติ รัฐประหาร กบฏ การเข้ามามีบทบาท ทางการเมือง	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
29 มิ.ย. 2494	น.อ.อานันท์ บุณทริกาภา	ไม่มีคำแถลงของคณะ ผู้ก่อการ	ผู้นำฝ่ายกบฏถูกจับและ ต่อมามีการจับกุมและ ปลด นายทหารเรือ อีกหลายคน
29 พ.ย. 2494	พล.อ.พิน ชุธะวัน พล.ท.เดช- ประติยุทธ์ พล.ท.สฤษดิ์ ชนะรัชต์	ป้องกันคอมมิวนิสต์รุกราน ประเทศไทย รัฐบาลไม่ สามารถปราบปรามการ คอร์รัปชันได้	ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 นำเอารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 มาใช้ โดย แก้ไขเพิ่มเติม จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็น นายกรัฐมนตรี
	พล.ร.ต.หลวง ยุทธศาสตร์โรกศล พล.ร.ต.สุนทร สุนทรนาวิน พล.อ.อ.พิน รณอากาศฤทาคนี้ พล.อ.ท.หลวง เชิดวุฒิกาศ พล.อ.ท.หลวง ปรับปรัชกาศ		

การปฏิบัติ รัฐประหาร กบฏ การเข้ามามีบทบาท ทางการเมือง	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
16 ก.ย.2500	จอมพลสฤษดิ์ คณะรัฐ	รัฐบาลไม่สามารถบริหาร ประเทศให้เป็นที่ยอมรับของ ประชาชนรัฐบาลลักลอบ ติดต่อกับพวกคอมมิวนิสต์จีน ยอมให้มีการหมิ่นพระบรม เดชานุภาพ ดำเนินการ เลือกตั้ง ส.ส. ไม่สอดคล้อง กับความเป็นธรรม	จอมพล ป.พิบูลสงคราม พ้นจากตำแหน่งนายก รัฐมนตรีและสั่งโยกย้ายการเมือง อยู่นอกประเทศ
20 ต.ค.2501	จอมพลสฤษดิ์ คณะรัฐ	สถานการณ์ภายในและภายใน นอกตราบเรียด ลัทธิตอม- มิวนิสต์กำลังแทรกซึม รัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ไม่ เหมาะสม	ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม 2495 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการ ปกครองราชอาณาจักร ประกาศกฎอัยการศึก
17 พ.ย.2514	จอมพลถนอม กิตติขจร	สถานการณ์ของโลกและ ภัยคอมมิวนิสต์คุกคาม ประเทศไทย สมาชิก สภาผู้แทนราษฎรจัดขบวนการ การบริหารงานของรัฐบาล	ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 และประกาศใช้ รัฐธรรมนูญการปกครอง ราชอาณาจักร พ.ศ.2515

การปฏิบัติ รัฐประหาร กบฏ การเข้ามามีบทบาท ทางการเมือง	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
6 ต.ค.2519	พล.ร.อ.สังต์ ชลออยู่	ภัยคอมมิวนิสต์ นิสิต นักศึกษา กระทบการหมั้น พระบรมเดชาภาพ ก่อการ จลาจลเป็นเหตุให้รัฐบาล ไม่สามารถรักษาสถานการณ์	มีการสังหารนิสิตนักศึกษา ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 นิสิต นักศึกษาและ ปัญญาชน จำนวนมากหนี เข้าป่าร่วมต่อสู้กับพรรค คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
26 มี.ค.2520	พล.อ. ประเสริฐ ธรรมศิริ พล.อ.ฉลาด หิรัญศิริ	ความมั่นคง เศรษฐกิจและ สังคมของชาติเสื่อมทราม รัฐบาลไม่สามารถแก้ไข ปัญหาของชาติได้	พลตรีอรุณ ทวาทสิน ถูก พล.อ.ฉลาด ยิงตาย พล.อ.ฉลาด ถูกประหาร ชีวิต มีนายทหารหลายคน ถูกจับกุม
20 ต.ค.2520	พล.ร.อ. สังต์ ชลออยู่	มีความแตกความสามัคคี ในหมู่ข้าราชการและ ประชาชน การลงทุนจาก ต่างประเทศลดลง การ พัฒนาระบบประชาธิปไตย ที่รัฐบาลกำหนดเวลาไว้ 2 ปี ยาวนานเกินไป	มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (2521) และให้มีการเลือก ตั้งทั่วไปในต้นปี พ.ศ.2522

การปฏิบัติ รัฐประหาร กบฏ การเข้ามามีบทบาท ทางการเมือง	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
1 เม.ย.2524	พล.อ.สฤษดิ์ จิตรปภินมา พล.ท.วศิน อิสรางกูร- ณ อยุรยา พ.อ.มบุญ รูปขจร	บ้านเมืองเสื่อมทรามทาง เศรษฐกิจและสังคม รัฐบาล มีความอ่อนแอไร้สมรรถภาพ ผู้แทนราษฎรก่อให้เกิดความ แตกแยก เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนตัว มีการทุจริตในระบบ ราชการอย่างกว้างขวาง	มีการจับกุม ปลดและ จำคุก ผู้ร่วมก่อการ จำนวนมาก บางส่วน ของผู้ก่อการหนีออก นอกประเทศ ต่อมาเมื่อ การออกกฎหมาย นิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อการ
9 ก.ย.2528	พล.อ. เสริม ณ นคร พ.อ.มบุญ นุบขจร	เศรษฐกิจเสื่อมทราม รัฐบาล ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้	มีการจับกุมผู้ร่วมก่อการ มีการเสียหายเกิดขึ้น ต่อชีวิตและทรัพย์สินใน ระหว่างเกิดเหตุการณ์

การปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ การเข้ามามีบทบาท ทางการเมือง	ผู้ก่อการ	สาเหตุที่อ้าง	ผลที่เกิดขึ้น
23 ก.พ. 2534	พล.อ.สุนทร คองสมพงษ์ พล.อ.สุจินดา คราประยูร พล.ร.อ. ประพัฒน์ กฤษณะจันทร์ พล.อ.อ. เกษตร รจนา นิล พล.อ. อิสระพงศ์ หนูนักดี	พดติการณ์การก่อการร้าย บังหลวง คณะผู้บริหาร ประเทศ ข้าราชการ การเมืองใช้อำนาจกดขี่ ข่มเหงข้าราชการประจำ รัฐบาลเป็นเผด็จการทาง รัฐสภา การทำลายสถาบัน ทหาร การบิดเบือนคดี ล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์	พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ถูกจับกุม และยกเลิก รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521

ที่มา . ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2534. น. 190-194

การรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534

การรัฐประหารเดือนกุมภาพันธ์ 2534 เกิดขึ้นแบบสวนทางกับการวิเคราะห์ของนักทฤษฎีและนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์สังคมไทย "การพัฒนาทุนนิยม" "การพัฒนาทางสังคม" หรือการขยายตัวของสิ่งที่นักวิชาการเรียกว่า "พลังการตลาด" ไม่อาจป้องกันหรือสกัดทานกำลังทหารเพียงไม่กี่ร้อยคนที่ดำเนินการรัฐประหารแบบ "ไร้ผู้จัดวาง" (ข่าวพิเศษ, ธันวาคม 2534. น.11) และสามารถทำการรัฐประหารได้สำเร็จ โดยเมื่อค่ำวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2534 ได้มีนายทหารระดับผู้บังคับบัญชากองพันจำนวนหนึ่งเข้าพบ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ที่บ้านราชครูพร้อมกับเชิญให้นายกฯ ไปคุยกันนอกบ้าน แต่ พล.อ.ชาติชาย ปฏิเสธคำเชิญดังกล่าว และได้สั่งการให้จัดกำลังตำรวจเข้ามาเสริมที่บ้านพักทุกด้าน นอกจากนี้ก็มีกระแสข่าวแพร่ออกมาอีกว่า เนื่องจากวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 พล.อ.ชาติชาย จะนำ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เข้าเฝ้าถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เชียงใหม่ สร้างความวิตกกังวลให้นายทหารระดับสูงคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน จึงทำให้เกิดการเคลื่อนไหวดังกล่าว เพราะก่อนหน้านี้ พล.อ.ชาติชาย ได้สั่งการให้มีการเร่งคำสั่งปลด พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ และ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ออกจากตำแหน่ง และได้ลงนามเรียบร้อยแล้ว เตรียมที่จะนำเข้าทูลเกล้าในระหว่างนำ พล.อ.อาทิตย์ เข้าเฝ้าเพื่อถวายสัตย์ปฏิญาณที่พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ ซึ่งกว่าที่จะดำเนินการกันเสร็จเรียบร้อยออกจากทำเนียบรัฐบาลก็เป็นเวลา 20.30 น. วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ในคืนวันที่ 22 นั้น ได้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนมากเฝ้ารักษาการณ์อยู่หน้าบ้านชอยราชครู โดยมีสาเหตุว่าผู้ที่พยายามจะขอเข้าพบ พล.อ.ชาติชาย ก็คือ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ นอกจากนี้ในระหว่างที่ พล.อ.สุนทรฯ ไปส่ง พล.อ.ชาติชาย ได้พูดคุยกับ พล.อ.ชาติชาย อยู่เป็นเวลาประมาณ 10 นาที

เหตุการณ์รัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 เริ่มขึ้นเมื่อเวลาประมาณ 24.00 น. วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2534 เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจากกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ (หน่วย 191) จำนวน 20 นาย พร้อมกับรถสายตรวจ 191 จำนวน 9 คน ได้ตั้งด่านที่ชอยราชครูโดยแบ่งกำลังเป็นสองจุด เพื่ออารักขานายกรัฐมนตรี หลังจากนั้นได้เกิดการเคลื่อนไหวของกำลังทหารและนำไปสู่การยึดอำนาจในวันที่ 23 กุมภาพันธ์

รถยนต์เคลื่อนกำลังเข้ายึดสถานีวิทยุ ยึดทำเนียบรัฐบาลและเข้าควบคุมสถานีโทรทัศน์โดย คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) มีคำสั่งชี้แจงเหตุผลการเข้าควบคุมอำนาจ การปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 เวลา 11.30 น. มีเหตุผลดังต่อไปนี้

1. พฤติการณ์การก่อราษฎร์รังหลว่ง
2. ข้าราชการการเมืองใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงข้าราชการประจำผู้ซื่อสัตย์สุจริต
3. รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา
4. การทำลายสถาบันทางทหาร
5. การบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ เมื่อปี 2525

จากเหตุและความจำเป็นทั้งห้าประการดังกล่าว คณะรักษาความสงบเรียบร้อย แห่งชาติ ไม่สามารถที่จะปล่อยให้สภาวะระส่ำระสายของชาติบ้านเมืองเกิดขึ้นรุนแรงต่อไป อีกได้ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงจำเป็นต้องใช้วิธีเข้าควบคุมอำนาจ ในการปกครองประเทศ และคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ จะดำเนินการจัดระบบ การบริหารราชการแผ่นดินให้กลับสู่สภาพเดิมโดยเร็วที่สุด

จากคำแถลงการณ์ของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ที่มี พล.อ.สุทร คงสมพงษ์ เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ มีเนื้อหาที่ใช้เป็นเหตุผลความ จำเป็นในการเข้าควบคุมยึดอำนาจในการปกครองประเทศนั้น ซึ่งถือว่าเป็นการเข้ามา มีบทบาททางการเมืองของไทยโดยใช้ความรุนแรง และไม่ถูกต้องตามกฎหมาย การยึด อำนาจทางการเมืองแทบทุกครั้ง สถาบันทหารมักจะอ้างเงื่อนไขและสถานการณ์ทางโครงสร้าง ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นเหตุผลการเข้ามาทำการรัฐประหารยึด อำนาจทางการเมือง ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงสภาพการณ์เงื่อนไขอันเป็นเหตุจำเป็นที่ คณะ รสช. ใช้เป็นข้ออ้างในการทำการรัฐประหารดังนี้

1. พฤติกรรมการก่อราษฎร์รังหลว่งของคณะผู้บริหารประเทศ มีกรณีเหตุการณ์ ที่สำคัญดังนี้คือ

1.1 การกล่าวหา พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ เกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ยด้วย วิธีพิเศษ จำนวน 3 แสนตัว

1.2 เรื่องราวของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งถูกขอกกล่าวหาเกี่ยวกับการทำสัญญาเช่าเวลา และ เลิกสัญญาระหว่างบริษัท ลิตเติ้ลดีก กับช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

1.3 กรณีการพูดถึงความลับของผู้ใหญ่ในพรรคกิจสังคมของ นายสันติ ชัยวิรัตนะ ก่อนถูกปลดจากเก้าอี้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีการสั่งให้รัฐมนตรีหาเงินเข้าพรรค 500 ล้านบาท

1.4 โครงการขยายหมายเลขโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย มูลค่า 150,000 ล้านบาท ของ นายมนตรี พงษ์พานิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

2. ข้าราชการการเมืองเข้าจากคดียึดเหม่งข้าราชการประจำ มีเหตุการณ์ที่สำคัญดังนี้คือ การแต่งตั้งโยกย้ายนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ จากเหตุการณ์รื้อฟื้นคดี "วันลอบสังหาร" ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นหนึ่งสร้างความเปราะบางให้แก่รัฐบาลในเดือนตุลาคม 2525

เนื่องจากเพราะผู้ถูกกล่าวหาพัวพันในคดีล้วนเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิด พล.อ.ชาติชาย โดยตรง

3. รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้อ้างว่ารัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา โดยมองการก่อรูปของชาติชาย 1 และชาติชาย 2 ตลอดจนพฤติกรรมในการแสดงออกทางการเมือง ซึ่งก็ได้พิสูจน์มาแล้วหลายครั้งว่า การเคลื่อนไหวทุกครั้ง เวลาประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ และการลงมติก็เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งรายบุคคลและทั้งคณะ ฝ่ายค้านเป็นฝ่ายพ่ายแพ้แทบทุกครั้ง

4. การทำลายสถาบันทางทหาร ซึ่งจุดเริ่มแห่งความตึงเครียดเกิดจากการสั่งยึดรถมอไซค์ ยูนิต ของ อ.ส.ม.ท. เมื่อเดือนกันยายน 2533 โดยคำสั่งของ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดโดยกล่าวหาว่ามีการใช้รถดังกล่าวก่อวินาศกรรมของทหารขณะที่ ร.ต.อ.เฉลิม ปฏิเสธว่ารถดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ ขณะที่ 2 ฝ่ายตอบโต้กันไปมาในหนังสือพิมพ์หลายฉบับที่รายงานข่าวตรงกันว่ารถคันนี้ ร.ต.อ.เฉลิม มีวัตถุประสงค์จะใช้ต่อต้านการปฏิวัติ ซึ่งกรณีดังกล่าวได้กลายมาเป็นความคับข้องใจที่ผู้นำในกองทัพรับไม่ได้กับการกระทำของผู้นำรัฐบาล เห็นว่าผู้นำรัฐบาลไม่รักษาสัจจะ ไม่รักษาคำพูด จากนั้นก็เคลื่อนไหวให้สัมภาษณ์อย่างต่อเนื่อง เช่น พล.อ.สุจินดา คราประยูร พูดในทำนองว่า

"ถูกหักหลัง" พล.อ.สุนทร บอกว่า ทหารเสื่อมความศรัทธาต่อรัฐบาล ฯลฯ พร้อมกันนั้นก็ประสานกับการออกอากาศทางสถานีวิทยุด้วยรายการ "สยามนุสสติ" และรายการ "เพื่อแผ่นดินไทย" โจมตีรัฐบาล โดยเน้นเนื้อหาได้เพิ่มความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ

5. การบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์

ความพยายามรื้อฟื้นคดีลอบสังหารบุคคลสำคัญในสมัยที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ปรากฏขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยการพยายามตอกย้ำว่า "คนใกล้ชิด" ของ พล.อ.ชาติชาย พัวพันในคดี พล.อ.ชาติชาย ก็ย่อมอยู่ในฐานะที่ต้องรับผิดชอบด้วย อย่างไรก็ตาม อาจหลีกเลี่ยงได้ แม้ว่านายจะกล่าวว่าย่าเอามาเกี่ยวข้องกับตนเอง และทำให้นายเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีตาม คดีลอบสังหารที่จะถูกรื้อฟื้นขึ้นมา ซึ่งไม่ว่าจะมองอย่างไรก็ต้องยอมรับว่านี่คือประเด็นทางการเมือง การลอบสังหารที่กลายเป็นคดีเรื้อรังมาจนถึงขณะนี้ อาจกล่าวแยกแยะให้เห็นรายละเอียดของมูลคดีที่กระทำต่อบุคคลดังกล่าว ดังนี้

5.1 เมื่อวันที่ 6-7 มีนาคม 2525 กลุ่มยังเติร์กลอบสังหาร พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ในงานยกช่อฟ้าวัดจิระ อ.เมือง จ.ลพบุรี แต่กระทำไม่สำเร็จ

5.2 เมื่อวันที่ 8-25 มีนาคม 2525 กลุ่มยังเติร์กกับพวกวางแผนลอบสังหาร พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ขณะเดินทางไปเยี่ยมท่านผู้หญิงประภาศรี กำลังเอก ซึ่งป่วยและรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า กทม. แต่กระทำการไม่สำเร็จ

5.3 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2525 กลุ่มทหารยังเติร์กกับพวกได้ใช้รถบรรทุกระเบิดไปจอดที่หน้าโรงเรียนพาณิชย์การสันติราษฎร์ ในเส้นทางที่ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก เดินทางผ่านไปทำงาน เพื่อลอบสังหาร พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก โดยใช้คลื่นวิทยุบังคับระเบิดแต่รถได้ระเบิดก่อนที่ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก จะผ่านไป

5.4 เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2525 กลุ่มทหารยังเติร์กกับพวกได้วางแผนสังหาร พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ขณะไปทอดกฐินที่วัดแก้วนิมิตร อ.เมือง จ.ลพบุรี แต่กระทำการไม่สำเร็จ

5.5 เมื่อวันที่ 14-16 กรกฎาคม 2525 กลุ่มทหารยังเติร์กกับพวกได้วางแผนลอบสังหาร พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ขณะเดินทางไปเป็นประธานเปิดอนุสาวรีย์ และจอมพล บ.พิบูลสงคราม ที่ศูนย์การทหารปืนใหญ่ อ.เมือง จ.ลพบุรี แต่กระสุนจรวด 66 เอ็ม 72 ได้พลาดเป้าหมายไปเพียงเล็กน้อย

5.6 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2525 กลุ่มยังเติร์ก ได้ตระเตรียมการที่จะลอบปลงพระชนม์สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ในพิธีการแข่งขันฟุตบอลวินส์คัพ ที่สนามกีฬาแห่งชาติปทุมวัน

5.7 เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2525 กลุ่มยังเติร์กและพวกวางแผนลอบสังหาร พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ขณะเดินทางไปทอดกฐินที่วัดหน้าพระเมรุ อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา แต่กระทำไม่สำเร็จ

5.8 เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2525 กลุ่มยังเติร์กได้วางแผนลอบสังหาร พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และตระเตรียมการลอบปลงพระชนม์สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในพิธีเปิดการแข่งขันฟุตบอลวินส์คัพ ที่สนามกีฬาแห่งชาติ กทม.

5.9 เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2525 กลุ่มยังเติร์กลอบสังหาร พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ซึ่งจะเดินทางไปทอดกฐินที่วัดศรีสุทธาวาส อ.เมือง จ.เลย แต่กระทำการไม่สำเร็จ

การที่ได้มีความเพียรพยายามที่จะสังหาร พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เพราะทั้ง 2 ท่าน ได้ครองไว้ซึ่งอำนาจทั้งกองทัพและการบริหารไว้นั่นเอง เมื่อสังหารได้สำเร็จการล้มกระดาน เพื่อการปฏิวัติและการรัฐประหารสำเร็จตามแผนการและเป้าหมาย (มติชนรายวัน, กุมภาพันธ์ 2534. น.3)

ประเด็น "คดีลอบสังหาร" นำความเปราะบางมาให้รัฐบาล พล.อ.ชาติชาย มากที่เดียววนที่สุดเมื่อเกิดข่าวลือและใบปลิวโจมตีรุนแรงมากขึ้น พล.อ.ชาติชาย จึงแก้ไขสถานการณ์ ประคองอย่างเฉียบขาดให้กรมตำรวจเร่งสะสางคดีวันลอบสังหารให้เร็วที่สุดถึงขนาดนำเข้าสู่การปรารภในที่ประชุม ครม. นานเกือบ 2 ชั่วโมง หลังจากนั้นก็ยืนยันว่า "คดีเป็นเรื่องที่กระทบสถาบันและคนที่รับผิดชอบปล่อยให้ยื้อเยื้อมาได้อย่างไรตั้ง 6-7 ปี"

ประเด็นนี้ดูเหมือนจะบานปลายกลายเป็นการเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายทหาร กับฝ่ายการเมืองไปอย่างชัดเจน เมื่อความพยายามที่จะเร่งรัดให้ทีมสอบสวนคดีวันลอบสังหารชุดเดิมรับส่งมอบสำนวนต่อทีมสอบสวนชุดใหม่ถูกสั่งระงับจากฝ่ายทหาร กล่าวคือ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ในฐานะผู้อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ได้สั่งการระงับการส่งมอบสำนวนไว้ก่อนและได้ออกแถลงการณ์ยืนยันชัดเจน เพื่อให้สำนวนคดี

ลอบสังหารซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และต่อราชบัลลังก์ ได้รับการสะสางอย่าง เรียบร้อยบริสุทธิ์ และป้องกันไม่ให้เกิดกลุ่มบุคคลใดมาบิดเบือนสำนวนที่ท้าวไว้แต่ต้น และไม่ให้เกิดกลุ่มคนที่กระทำความผิดต้องรอดพ้นอาญาแผ่นดิน จึงต้องระงับการส่งมอบสำนวนไว้ในส่วนของ พล.ต.มัญญ นั้น นอกจากจะมีความขัดแย้งกับ จปร.5 แล้ว นายทหาร จปร.5 หลายคนยังมองว่า พล.ต.มัญญ เป็นบุคคลสำคัญของ พล.อ.ชาติชาย ใช้เป็นเครื่องมือต่อสู้ กับกองทัพอยู่ตลอดเวลา

บทบาททางการเมืองทหารเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ และการพัฒนาทางการเมืองของสังคมที่กำลังพัฒนา ปัญหาสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างมากในการศึกษาเรื่องสภาพที่สังคมประเทศกำลังพัฒนาที่มีความตึงเครียดทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง ขาดโครงสร้างทางการเมือง ซึ่งสามารถเป็นหลักของสังคม ทำให้มีการใช้กำลังรุนแรงเป็นเครื่องตัดสินปัญหาทางการเมืองบ่อยครั้ง (กมล สุขพานิช, 2523. น.3-5)

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองสามารถแยกแยะออกเป็นปัจจัยย่อย ๆ ได้มากมายตามลักษณะของแต่ละประเทศ เพราะอาจก่อให้เกิดข้อยกเว้น ยกเว้นหรือผลกลับกันได้บางกรณีหรือบางประเทศ (สิริชัย บุญทรสิริสวัสดิ์, 2523. น.91)

บทบาททางการเมืองของทหารในไทย มีมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ.2475 บทบาททางการเมืองของทหารไทยเริ่มขึ้นพร้อม ๆ ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นการปกครองโดยมีรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นภาระกิจของคณะทหาร (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, 2523. น.196) จากทฤษฎี "ความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือน" (regime vulnerability) ที่มองสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง ประเด็นหนึ่งเกิดจากมรดกทางประวัติศาสตร์ เหตุที่รัฐบาลพลเรือนอ่อนแอสืบเนื่องมาจากสภาพการณ์ทางประวัติศาสตร์ของสังคมที่เกิดการรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลพลเรือนอยู่เสมอ และสืบเนื่องมาจากการที่ทหารมีบทบาทสำคัญในการเข้าร่วมกันเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือกอบกู้เอกราชของประเทศ จากจุดนี้เองที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองอยู่ตลอดเวลาในสังคมการเมืองไทย นอกจากนี้ ความล้มเหลวของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และความล้มเหลวในการดำเนินงานของรัฐสภา และพรรคการเมืองก็เป็น

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง อย่างไรก็ตาม ขณะที่ยังระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเสื่อมทราม และล้มลุกคลุกคลานตลอด 60 ปีที่ผ่านมา บทบาททางการเมืองของทหารก็ยิ่งมากขึ้น และมีทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยการปฏิวัติรัฐประหารทำให้การปกครองแบบประชาธิปไตยต้องหยุดชะงักอยู่หลายครั้ง ส่วนหนึ่งก็มาจากการเพิ่มพูนวิชาชีพของทหารให้มีความเป็นทหารอาชีพ ความรู้ความสามารถในทางทหารอย่างแท้จริงยังไม่มีหรือไม่สมบูรณ์พอที่จะทำให้อำนาจทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง

ประเด็นศึกษาถึงเงื่อนไขสาเหตุที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง และเทคนิคที่ทำให้การทหารรัฐประหารครั้งนี้ประสบความสำเร็จ โดยผู้ศึกษาได้พยายามหากรอบความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทหารมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ เพราะในการทบทวนประวัติศาสตร์ทุกครั้ง ทหารก็มักจะแสดงถึงสาเหตุและเงื่อนไขที่ทำให้ทหารเข้ามาทำการยึดอำนาจ ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐประหารนั้น ๆ

จากเหตุผล 5 ประการ ที่คณะ รสช. แผลงการณ ใช้เป็นข้ออ้างในการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 จากแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทหารที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้ามาสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารไทยได้ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับ "ปัจจัยที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง" โดยแบ่งเป็นปัจจัยเงื่อนไขทั้งภายในและภายนอกกองทัพ

1. ปัจจัยและสิ่งแวดล้อมภายนอกกองทัพ จากทฤษฎีเกี่ยวกับทหารในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกกองทัพ ที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองในครั้งนี้ได้แก่ความชอบธรรมของรัฐบาลพลเรือน ประสิทธิภาพของการบริหารงานสถาบันกษัตริย์ถูกระทบกระเทือนจากการที่คณะ รสช. ได้แผลงการณ

จากทฤษฎีเกี่ยวกับทหาร "ความชอบธรรมของรัฐบาล" ความมั่นคงของหัวหน้าคณะรัฐบาลพลเรือนขึ้นอยู่กับความชอบธรรม ดังนั้น ความชอบธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับรัฐบาล เพราะเป็นปัจจัยให้รัฐบาลแสวงหาความสนับสนุนจากประชาชนได้ และสามารถให้ประชาชนปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เมื่อรัฐบาลพลเรือนไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น รัฐบาลมีการคอร์รัปชันมากมาย ข้าราชการการเมืองใช้อำนาจมิชอบไม่ถูกต้องตามกฎหมาย รัฐบาลเป็นเผด็จการ สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกระทบกระเทือน เหล่านี้ย่อมทำให้ความชอบธรรมของรัฐบาลลดน้อยลง เป็นการเปิดโอกาสให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ก็มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน คือ "ประสิทธิภาพของการบริหารงาน" บัจจัยที่ทำให้รัฐบาลมีความมั่นคงอีกประการหนึ่ง ได้แก่ประสิทธิภาพและความชอบธรรมในการบริหารงานรัฐบาลที่บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพสามารถแก้ไขปัญหา และนำประเทศไปสู่ความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ย่อมรักษาความเชื่อถือและการสนับสนุนของประชาชนไว้ได้อย่างมั่นคง อย่างไรก็ตาม หากการบริหารงานรัฐบาลเป็นไปอย่างผิดทำนองคลองธรรม จนก่อให้เกิดความไร้ระเบียบหรือมีการใช้ความรุนแรง เช่น การปล่อยให้มีการคอร์รัปชันอย่างกว้างขวางในวงการรัฐบาลและข้าราชการ ก็ย่อมจะทำให้ความชอบธรรมของรัฐบาลลดลง และนำไปสู่การมีบทบาททางการเมืองของทหารไทย

อีกประเด็นหนึ่งของบัจจัยภายนอกกองทัพที่เป็นบัจจัย ที่ทำให้ทหารใช้เป็นข้ออ้างเข้ามามีบทบาททางการเมือง คือ "สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกกระทบกระเทือน" โดยเหตุที่สถาบันกษัตริย์ เป็นสถาบันที่มีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสังคมไทยมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ สถาบันกษัตริย์เป็นเอกลักษณ์อันสำคัญของสังคมไทย และเป็นสถาบันที่ประชาชนชาวไทยมีความรู้สึกว่าเป็นสถาบันที่ไม่ควรละเมิดได้ ดังได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับตั้งนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีทฤษฎีใด ๆ ที่กล่าวถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์กับเสถียรภาพทางการเมืองของไทยซึ่งจะเป็นสาเหตุให้ทหารที่มีความอนุรักษนิยมสูง ทำการโค่นล้มรัฐบาลที่ไม่ปกป้องพระมหากษัตริย์

จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทหารที่ได้กล่าวมานี้ ใช้อธิบายเหตุผลและความจำเป็นที่คณะ รสช. ได้แสดงการณ์ไว้เป็นอย่างดี

1.1 เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์นอรราชฎร์บั้งหลวงของคณะผู้บริหารประเทศ ว่าได้ฉวยโอกาสอาศัยอำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง และพรรคพวกอย่างรุนแรงไม่เคยมีมาก่อน โดยอ้างถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นการอำพรางแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่รู้ว่าการนอรราชฎร์บั้งหลวงกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักการเมือง รัฐมนตรี ข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ แต่นายกฯ กลับไม่เอาใจใส่ที่จะแก้ไขอย่างจริงจัง โดยอ้างเหตุผลต่าง ๆ เป็นการบังหน้า และแสดงความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วยการยืนยันว่าหากผู้ใดประพฤติมิชอบให้นำใบเสร็จมายืนยัน การนอรราชฎร์บั้งหลวงได้เติบโตอย่างรวดเร็วและรุนแรง จนไม่สามารถจะหยุดยั้ง

1.2 ข้าราชการการเมืองใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงข้าราชการ จากการศึกษาการ

การเมืองได้เข้ามาบีบคั้นและมีอำนาจสูงสุดในแต่ละส่วนราชการ จึงถือโอกาสสร้างบารมีทางการเมือง หาสมัครพรรคพวกเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง และพรรคพวก ทำให้ข้าราชการประจำผู้ซื่อสัตย์ที่ขยันอดทนเป็นเครื่องมือของนักการเมืองรับราชการไม่เจริญก้าวหน้าถูกขังเหงรังแก จึงนับว่าเป็นการทำลายขวัญกำลังใจและขนบธรรมเนียมข้าราชการอย่างไม่เคยมีมาก่อนแสดงให้เห็นว่าการเมืองได้เข้ามาบีบคั้น บัญหาคือเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ทหารเข้ามาบีบคั้นทางการเมืองของประเทศ

1.3 รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา โดยที่นายฯ ในฐานะเป็นหัวหน้ารัฐบาลได้ร่วมมือกับพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล รวมทั้งคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีบ้านพิษณุโลกพยายามสร้างภาพว่าเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่จริง ๆ กลับเป็นการรวมอำนาจการปกครอง นำประเทศไปสู่การปกครองในรูปแบบเผด็จการรัฐสภา ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์ตกอยู่กับพรรคพวกของนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น

1.4 การบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ เมื่อปี 2525 ประมาณ 9 ปีเศษ ที่ผ่านมา พล.ต. มนูญ รูปขจร และพรรคพวก ได้วางแผนทำลายล้างราชวงศ์จักรีเพื่อล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ เปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศได้รูปแบบที่ตนเองและคณะกำหนดไว้ แต่ทำไม่สำเร็จ พล.ต. มนูญ และพรรคพวก จำนวนถึง 43 คน ถูกจับกุมจากนั้นก็ได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลทางการเมืองให้ได้รับการประกันและได้รับการคุ้มครองจาก พล.อ.ชาติชาย โดยเฉพาะคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ที่อ้าง เกี่ยวพันกับคนใกล้ชิดของ พล.อ.ชาติชาย คือ นายเกรศักดิ์ ชุมพะวัฒน์ จึงพยายามที่จะเบี่ยงเบนความเป็นจริงและโยนความผิดให้ผู้อื่น ซึ่งสร้างความไม่พอใจกับประชาชนผู้จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

จากเหตุผลประเดี๋ยต่าง ๆ ทั้งสี่ประการดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลขาดประสิทธิภาพของการบริหารงานและขาดความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่จะนำประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมได้ เช่น ปัญหาการคอร์รัปชัน การข่มเหงข้าราชการประจำของนักการเมือง เผด็จการทางรัฐสภา เหล่านี้ทำให้รัฐบาลขาดความชอบธรรม เป็นเหตุให้เกิดความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ประชาชนไม่ให้การสนับสนุนแก่รัฐบาลเป็นเหตุให้ทหารสามารถเข้าทำการยึดอำนาจโดยไม่มี การเกรงต่อการต่อต้านตลอดจนกรณี "วันลอบสังหาร" ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์จากการที่สถาบันกษัตริย์

เป็นสถาบันที่ได้รับการเคารพยกย่องเทิดทูลจากคนไทยมานาน ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์อันสำคัญของสังคมไทย ไม่ควรละเมิด ดั่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับ จากกรณีวันลอบสังหารท้าวให้ทหารที่มีความอนุรักษนิยมสูงทำการโค่นล้มรัฐบาลที่ไม่ปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์

2. บังคับและสิ่งแวดล้อมภายในกองทัพ จากทฤษฎีเกี่ยวกับทหารในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบังคับภายในกองทัพที่ท้าวให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองในครั้งนี้ ได้แก่ "ผลประโยชน์ของทหารถูกกระทบกระเทือน" กองทัพก็คล้ายกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองอื่น ๆ คือ มีความรู้สึกในการปกป้องผลประโยชน์ร่วมของตน เช่น การแบ่งปันงบประมาณความเป็นอิสระในการดำเนินการภายในไม่ต้องการการแทรกแซงจากสถาบันอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งตั้งและโยกย้ายตำแหน่งโยบายความมั่นคงภายในและภายนอกผลประโยชน์เหล่านี้หากถูกกระทบกระเทือนอาจท้าวให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้ง่าย

ประเด็นที่เกี่ยวกับการทำลายสถาบันทหาร ซึ่งเป็นสถาบันเดียวที่ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมือง พรรคการเมือง จากการที่รัฐบาลชุดปัจจุบันนำความพยายามบีบบังคับทำลายเอกภาพ ความรักความสามัคคีในกองทัพอย่างต่อเนื่องตลอดมา เป็นต้น ท้าวให้ฝ่ายทหารไม่สามารถอดกลั้นต่อไปได้

ดังนั้น จากการที่ผลประโยชน์ของทหารถูกกระทบกระเทือน โดยการแทรกแซงจากภายนอก เพื่อทำลายเอกภาพ ความรักความสามัคคี ความเป็นอิสระการแต่งตั้งโยกย้ายภายในกองทัพ เหล่านี้ท้าวให้ผลประโยชน์ของทหารถูกกระทบกระเทือน ซึ่งทหารยอมไม่ได้ ท้าวให้ทหารจำเป็นต้องเข้ามาควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกองทัพ เพราะกองทัพก็ถือว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งเช่นกัน

จากการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ตามทฤษฎีเกี่ยวกับทหาร การเข้ามามีบทบาททางการเมืองในครั้งนี้จัดเข้าประเภทมีบทบาทเป็นผู้พิทักษ์ (Guardians) จากทฤษฎีเมื่อคณะทหารยึดอำนาจล้มล้างรัฐบาลชุดเดิม และจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ขึ้นโดยคณะทหารยึดอำนาจการปกครองประเทศไว้เป็นการชั่วคราวเพื่อควบคุมสถานการณ์ไว้ชั่วคราวหนึ่ง โดยการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล ในกรณีนี้ คณะทหารอาจเลือกผลเร็วขึ้นเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลหรือไม่ก็ได้ แต่ที่สำคัญคือคณะทหารประเภทนี้จะอยู่ในอำนาจในเวลาจำกัด คณะทหารที่เป็นผู้พิทักษ์มักจะรักษาสถานภาพเดิมของ

ระบบการเมืองเศรษฐกิจ สังคม ไว้โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากนัก นโยบายสำคัญของผู้พิทักษ์ได้แก่ การปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารงาน การจัดการคอร์รัปชันให้หมด เป็นต้น

บทบาททางการเมืองของทหารไทย โดยการกระทำการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 เป็นไปตามทฤษฎีที่ว่าไว้ โดยมี พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) โดยการยึดอำนาจรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ขณะจะเดินทางไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ จ. เชียงใหม่ โดยการอ้างเหตุผล 5 ประการ คือ การคอร์รัปชันของคณะรัฐบาล การทำลายสถาบันทหารการปิดเบือนคดีคนล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ ในการทำรัฐประหารครั้งนี้ สามารถกระทำได้สำเร็จหลังจากนั้น คณะ รสช. ก็ได้เลือกพลเรือโทขึ้นมาเป็นหัวหน้ารัฐบาลใหม่ คือ นายอานันท์ ปันยารชุน ต่อมาก็มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครอง 2534 และ คณะ รสช. ไม่ได้ทำเพื่อตัวเอง แต่ทำเพื่อประโยชน์ของประเทศในการแก้ไขปัญหาของประเทศ ตามเหตุผลที่อ้างเป็นข้ออ้างในการทำรัฐประหารนั่นเองอย่างไรก็ตามรัฐบาล นายอานันท์ ปันยารชุน ก็ประสบความสำเร็จพอสมควรในระดับหนึ่งในการสร้างความพอใจกับประชาชนในการบริหารประเทศ (สุชุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, น.93-94) ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวคณะ รสช. ได้มีอิทธิพลต่อการจัดตั้งพรรคสามัคคีธรรม ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไป

ความชอบธรรมของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารในสังคม

คิม, โอลเวลและจาโรส ได้กล่าวถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความอ่อนแอของระบบการเมืองต่อการเข้ายึดอำนาจของทหาร ไม่ว่าจะหมายถึงรูปแบบของความชอบธรรมภายในสังคมซึ่งช่วยกำหนดวิถีทางที่เหมาะสมที่สามารถแปรเปลี่ยนอำนาจอภยาในระบบได้ ได้กล่าวเรื่องอำนาจ (Authority) ว่าประกอบด้วย 2 ส่วนย่อย คือการบังคับและความชอบธรรม เครื่องมือของการบังคับและความชอบธรรม (The instruments of force and legitimacy) สามารถพิจารณาได้จากความมีประสิทธิภาพของเป้าหมายและระดับของการรวมกลุ่มกันในแต่ละองค์กร ความชอบธรรมคือความสามารถที่จะกระตุ้นให้คล้อยตามการร่วมมือระหว่างกัน จากสัมพันธระหว่างมวลชนกับผู้นำ การเกิดความขัดแย้งภายในมักมาจาก

การต่อสู้เพื่ออำนาจ (Authority) และความชอบธรรม (Legitimacy) ดังนั้น เมื่อระบบสังคมหรือระบอบการปกครองไม่สามารถแสดงสมรรถนะให้เป็นที่ปรากฏและยอมรับจากหมู่ประชาชนว่ามีประโยชน์สามารถอาศัยสถาบันหลักของระบบแก้ไขปัญหาได้ หรือมีวิธีการที่เหมาะสมในการที่พยายามที่จะแก้ไขปัญหา (โดยเฉพาะปัญหาที่มีลักษณะวิกฤติ) ไปได้แล้ว วิกฤติการณ์ทางด้านความชอบธรรมก็จะเกิดขึ้น และองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการใช้กำลังก็มักมาจากกลุ่มทหารที่ถืออาวุธที่มีศักยภาพในการทำลายความชอบธรรมของระบบได้มากที่สุด

12. อุดมการณ์ทางการเมืองของทหารไทย

การที่ทหารเป็นองค์กรที่มีลักษณะแตกต่างจากส่วนอื่น ๆ ของสังคมเป็นผลทำให้ทหารเป็นชนชั้นพิเศษภายในสังคม โดยเฉพาะในสังคมกำลังพัฒนาทหารจะเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัย และเป็นผู้รักษาภาวะระเบียบในสังคม การที่ทหารไทยต่อสู้ หรือเข้ามามีบทบาททางการเมืองก็เพื่อ "อำนาจ" อย่างเดียวเท่านั้น ไม่ได้มีอุดมการณ์ทางการเมืองใด ๆ เป็นแรงจูงใจ อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษามีความเห็นขัดแย้งว่าทหารไทยน่าจะมีอุดมการณ์ทางการเมืองอยู่ไม่มากนักน้อย ดังนี้ (ระดม วงษ์น้อย, 2515. น.68-78)

12.1 ทหารไทยมีความรู้ศึกษาดินิยม และต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง กล่าวได้ว่า อุดมการณ์ดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นตั้งแต่ระยะเริ่มของการเมืองยุคใหม่ในส่วนที่เกี่ยวกับอุดมการณ์ชาตินิยมอย่างรุนแรงของผู้นำทหารไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะแบบเดียวกับชาตินิยมที่เคยเกิดขึ้นในสมัย อิตาลี เยอรมัน และญี่ปุ่น อุดมการณ์ของชาตินิยมของทหารไทย มุ่งที่การพยายามคงความเป็นเอกราชของชาติไว้และพยายามทำให้ความเป็นชาติไทยเฟื่องฟู

12.2 ทหารไทยถือตนว่ามีบทบาททางการเมืองเท่ากับพลเรือน กล่าวได้ว่าตลอดประวัติศาสตร์ไทยทหารและพลเรือนออกจากกัน แต่ทางปฏิบัติไม่สามารถแยกจากกัน แม้กระทั่งทุกวันนี้เราก็เห็นอยู่แล้วว่า ทหารยังมีบทบาทเหนือชีวิตการเมืองไทย ทหารยังคงเข้าใจตนเองว่าบทบาทของตนนั้นจำเป็นต้องมีอยู่ทางการเมืองและมีเท่า ๆ กับพลเรือน

12.3 ทหารไทยยังเข้าใจตนเองเน้นอุดมการณ์ว่า การเมืองการปกครองของประเทศนั้น จะขาดทหารเสียมิได้ อันนี้สืบเนื่องมาจากที่ทหารรับใช้กษัตริย์มายาวนานในประวัติศาสตร์ ทำให้ทหารมีความภาคภูมิใจว่าตนเป็นส่วนสำคัญอันขาดเสียมิได้ของชาติ ผู้นำ

ทหารไทยในปัจจุบันนี้ตระหนักและเข้าใจตนเองอยู่เสมอว่าการปฏิวัติ 2475 สำเร็จลงได้ เพราะการสนับสนุนจากทหาร

12.4 การปฏิรูประบบการปกครองประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ ทหารไทยไม่ต้องการที่จะรับเอาความคิดเห็นแบบประชาธิปไตยทั้งหมดมาใช้รัฐบาลสมัยสฤษดิ์ได้เปลี่ยนไปใช้คำว่า "ประชาธิปไตยแบบไทย" เพื่อเป็นเครื่องสนับสนุนอำนาจของตนและบิดเบือนว่าประเทศไทยก็ยังเป็นประชาธิปไตยแต่เป็นประชาธิปไตยแบบไทยโดยเฉพาะ

สรุปได้ว่า ทหารไทยมีอุดมการณ์บางอย่าง แต่เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองแบบทหารภายใต้ความควบคุมของทหาร ไม่เป็นอุดมการณ์ที่ส่งเสริมความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ตรงข้ามเป็นอุดมการณ์ที่ส่งเสริมอำนาจและฐานะของทหารเป็นเครื่องมือทางการเมืองของทหารไทยที่จะใช้เรียกร้องต่อประชาชนในการอยู่ในอำนาจอันยาวนานพอสมควรของตน ทำให้ทหารมีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจเผด็จการ อันเป็นผลให้ทหารปฏิเสศที่จะใช้ระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกอย่างเต็มที่ โดยเหตุผลว่าคนไทยควรมีการปกครองประชาธิปไตยเป็นแบบฉบับของตนเองภายใต้การควบคุมของทหารซึ่งมีระเบียบวินัย

13. ทหารกับการพัฒนาทางการเมืองของไทย

นับตั้งแต่ทหารเข้ามามีบทบาทร่วมกับพลเรือน ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 จนประสบผลสำเร็จ ซึ่งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาทหารได้ก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตลอด ทหารในยุคแรกอาจมีบทบาทในการสนับสนุนกระบวนการพัฒนาการเมืองโดยเปลี่ยนแปลง โดยตลอดทหารในยุคแรกอาจมีบทบาทในการสนับสนุนกระบวนการพัฒนาการเมืองโดยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ต่อมาทางทหารได้ทำให้การพัฒนาการเมืองของไทยขาดช่วงไป ด้วยการที่รัฐประหารโค่นล้มอำนาจรัฐบาลพลเรือนที่มาจาก การเลือกตั้ง สกัดกั้นการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยการประกาศอัยการศึกการยุบสภา การจับกุมคุมขังและสั่งการนักการเมืองพลเรือนเผด็จการอำนาจนิยมของผู้นำทหารเกิดขึ้นในยุคของจอมพล ป.พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร การปกครองในยุคดังกล่าวนี้ ถูกจัดประเภทให้อยู่ภายใต้รัฐบาลทหารเผด็จการที่ปกครองแบบ "คณาธิปไตยทหาร" และแบบ "พ่อขุนอุปถัมภ์เผด็จการ" (กมลลา สุขพานิช, 2526 . น.34-35)

หลังจากปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา ซึ่งเกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวงศูนย์อำนาจทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงมือไปจากการที่ผู้นำทหารมีอำนาจเด็ดขาด ในทางการเมืองกลับกระจายไปสู่กลุ่มการเมืองอื่น ๆ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลกระทบต่อการที่มีบทบาทการเมืองของทหาร สรุประเบิดนี้ได้ดังนี้ (ชัยวัฒน์ สารสมบัติ, 2529. น. 195-196)

13.1 บทบาทของผู้นำทางการเมือง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งนิสิตนักศึกษา ประชาชน ได้ร่วมกันประท้วงและโค่นล้มอำนาจของผู้นำทางการเมือง คือ จอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งมีฐานะเป็นผู้นำทางการเมืองทหารด้วย ทำให้เกิดสภาวะการขาดความต่อเนื่องในการสืบทอดอำนาจของผู้นำทหาร บรรยากาศทางการเมืองในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนั้นไม่เอื้ออำนวยให้กลุ่มทหารสามารถฟื้นตัวเอง ให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้นำทหารในยุคต่อมาไม่สามารถเข้ามามีอำนาจทางการเมืองได้อย่างเด็ดขาด

13.2 ความเป็นเอกภาพในกองทัพ จากการที่กลุ่มผู้นำทหารช่วงก่อนปี พ.ศ. 2516 ถูกโค่นล้มไปด้วยเหตุการณ์รุนแรง และอย่างกระทันหันในขณะที่ครองอำนาจอย่างเด็ดขาดในกองทัพ โดยที่ยังมิได้เตรียมการสำหรับสืบทอดอำนาจไปยังผู้นำระดับรองอื่น ๆ มีผลให้การควบคุมบังคับบัญชาในกองทัพขาดความเป็นเอกภาพ ผู้นำใหม่ไม่สามารถกุมอำนาจได้อย่างเด็ดขาดจนทำให้ขาดความเหนียวแน่น และแข็งแกร่งในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง เกิดกลุ่มทหารใหม่ ๆ ที่มีบทบาททางการเมืองทดแทนหลายหลายกลุ่ม ซึ่งบางครั้งขัดแย้งกันเองทำให้กองทัพขาดเอกภาพ

13.3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในช่วงที่เรียกว่าประชาธิปไตยเบ่งบาน โดยประชาชน กลุ่มพลัง กลุ่มการเมืองต่าง ๆ ได้รับการกระตุ้นให้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ระดับการเรียนรู้และความสนใจทางการเมืองของประชาชนมีสูงขึ้นอย่างเปิดเผย และกว้างขวางเพราะปราศจากอำนาจปิดกั้น ค่านิยมทางการเมืองเก่า ๆ ที่สอนให้ประชาชนยอมรับผู้มีอำนาจถูกทำลาย และเปลี่ยนแปลงไปเป็นความรู้สึกตระหนักรู้ในสิทธิและอำนาจอธิปไตยของตนเอง ทำให้อำนาจจริง ๆ ที่มีอยู่ดั้งเดิมถูกทำลายอย่างมาก

13.4 การพัฒนาของโครงสร้างทางการเมืองอื่น ๆ ที่สำคัญคือ พรรคการเมืองสามารถพัฒนาตนเองในฐานะที่เป็นกลุ่มการเมือง และเป็นโครงสร้างทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย มีการขยายฐานของพรรคออกสู่ประชาชนระดับพื้นฐานมากขึ้น มีขั้ว

เกาะตัวอยู่เฉพาะในกลุ่มชนชั้นทางการเมืองอย่างเดียว ในขณะที่กลุ่มทหารจำเป็นต้องปิดตัวเองและลดบทบาททางการเมืองลงไป

13.5 สภาพแวดล้อมทางการเมืองต่างๆ ในระยะเวลาต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้ผู้นำทางการเมืองในยุคหลังมิได้ผูกขาดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้นำทหารเท่านั้น ทำให้ทหารมีอาจวางฐานะทางการเมืองเหมือนเช่นผู้นำยุคก่อนได้อีก

หลังจากเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 องค์กรทหารได้รับการบีบคั้น และถูกลบหลู่เกียรติภูมิ ทำให้ศักดิ์ศรีของทหารต้องตกต่ำลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ เป็นเหตุให้ทหารระดับสูงและระดับล่างหวนกลับมามองกองทัพของตนเอง ศึกษาถึงบทบาทของกองทัพ และพัฒนาแนวคิดของตนเองศึกษาถึงบทบาทของกองทัพ และพัฒนาแนวคิดของตนเองเกี่ยวกับบทบาทของวิชาชีพทหารมากยิ่งขึ้น รวมทั้งศึกษาปัญหาของบ้านเมืองอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น ประกอบกับบรรยากาศทางการเมืองเปิดโอกาสให้ จึงมีทหารอาชีพที่แสดงความคิดเห็นของตนออกสู่สาธารณชนอย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรก และเกิดการรวมตัวกันในกลุ่มนายทหารระดับล่าง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของกองทัพไทยยุคใหม่ที่เห็นได้ชัดเจน คือ กลุ่มทหารหนุ่มและทหารประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มทหารประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกลุ่มทางความคิดที่ชัดเจนเป็นตัวอย่างของการพัฒนาทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ และมีการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาของชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของปัญญาชนและกลุ่มบุคคลนอกวงวิชาชีพ จนสามารถผลักดันแนวความคิดของกลุ่มตน ออกมาเป็นนโยบายของชาติ คือ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 เรื่องนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์

ทหารไม่สามารถเข้ามามีบทบาททางการเมือง ในฐานะผู้ปกครองเหมือนในสมัยกฤษดี-ถนอม-ประภาส เนื่องจากสภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม แตกต่างจากในยุคก่อน อีกทั้งกองทัพไม่อยู่ในสภาพที่มีเอกภาพเหนียวแน่นเหมือนเมื่อก่อน ทหารต้องแสวงหารูปแบบการปกครองใหม่ ที่ทำให้ทหารยังคงมีบทบาททางการเมืองต่อไปได้อย่างชอบธรรมระบอบประชาธิปไตยชั้นใน จึงถูกสร้างขึ้นในยุคที่ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นครองอำนาจทางการเมืองเป็นการประสานประโยชน์ระหว่าง ทหารในฐานะตัวแทนระบบราชการกับนักการเมืองในฐานะตัวแทนประชาชน พ่อค้า นักธุรกิจ โดยมีสถาบันกับพระมหากษัตริย์ให้การสนับสนุนในระบอบนี้ดำรงอยู่ได้ สถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยมีความแข็งแกร่ง ได้รับความจงรักภักดี ความสนับสนุน ศรัทธา ตลอดจนมีความสามารถในการสืบทอด

ความเป็นสถาบันไว้ได้ในปัจจุบัน และมีบทบาทอย่างสูงและสำคัญในการศึกษา "ระบอบ ประชาธิปไตยครึ่งใบ" นี้ก็ได้ก็เพราะลักษณะสำคัญ 5 ประการ (ชัยอนันต์ สมุทวนิช, 2530. น.193-195)

สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยในปัจจุบัน เป็นสถาบันที่อยู่เหนือการเมืองงานแห่งของ การเป็นสถาบันที่มีได้เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ของชนชั้นหนึ่งชั้นใด กลุ่มชนหรือกลุ่มศาสนา กลุ่มหนึ่งกลุ่มใด แต่ตามหลักการและในทางปฏิบัติสถาบันนี้มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็น ตัวแทนของทุกชนชั้น ทุกกลุ่มชน ดังนั้นจึงดำรงสถาบันและสืบทอดสถาบันไว้ ท่ามกลางความ จัดแย้ง-การแข่งกัน เพื่อครอบครองความเป็นใหญ่ และมีอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ- สังคม ของชนชั้นและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไทย

สถาบันกษัตริย์ไทยในระบอบการเมือง และระบบเศรษฐกิจปัจจุบันมิใช่สถาบันที่มีความ เกี่ยวข้องกับมิติทางเศรษฐกิจเป็นด้านหลักเหมือนกับชนชั้นกรรมวิธี หากเป็นสถาบันที่ เกี่ยวข้องกับมิติทางสังคมและอุดมการณ์เป็นหลัก โดยเฉพาะภายหลังการเปลี่ยนแปลงการ ปกครอง พ.ศ.2475 ก่อนสมัย จอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์ ซึ่งมีการจำกัดบทบาทด้านสังคม- อุดมการณ์ของสถาบันนี้อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่สมัย จอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันสถาบันพระมหากษัตริย์ได้มีความแข็งแกร่งในแง่ของความ เป็นสถาบันมากขึ้น เพราะได้กระทำการบทบาทด้านสังคม-อุดมการณ์และมีส่วนร่วมในการพัฒนา ประเทศซึ่งเป็นการ เสริมบารมีเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้นกว่าที่เคยมีมาก่อนในอดีต

ความแข็งแกร่ง และความสามารถในการสืบทอดสถาบันนี้อยู่ที่ความเป็นอิสระ ความไม่ผูกพันกับผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ หรือทางอำนาจกับชนชั้นหนึ่งชั้นใด หรือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะเจาะจงลงไป แต่อยู่ที่การประสานประโยชน์เพื่อลด ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นและกลุ่มต่าง ๆ (เช่น กลุ่มเชื้อชาติ เผ่าชน ศาสนา) ดังนั้น สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของรัฐบาลไทยในปัจจุบัน ซึ่งจะ ต้องแยกสถาบันนี้ออกจากกลไกของรัฐบาลในระดับล่างลงมา คือ รัฐบาล และระบบราชการ (ทหาร และพลเรือน)

แม้ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์จะมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่จะต้องดูแลรักษา เช่น ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ก็ตาม แต่มีข้อจำกัดทางด้านการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินบาง ประเภท โดยเฉพาะที่ดินให้ได้ผลสูงสุดทางด้านกำไร ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันพระมหากษัตริย์

เป็นสถาบันที่มีความสำคัญทางสัญลักษณ์ จึงมีข้อจำกัดในการปฏิบัติการภายใต้ระบบทุนนิยมค่อนข้างมาก

การฟื้นฟูอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ มีลักษณะเป็นพหุบทบาท และการมีคุณภาพของบทบาทที่หลากหลาย ย่อมเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดท่ามกลางความขัดแย้ง-การต่อสู้ระหว่างพลังหลาย ๆ ด้านที่มาจากฝักฝ่ายต่าง ๆ

หากเราจะทำความเข้าใจกับบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในแง่มุมดังกล่าวข้างต้นแล้ว เราก็จะมีความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมไทยได้ดียิ่งขึ้น และการวิเคราะห์บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นสถาบันหลัก ที่พยายามรักษาคุณลักษณะของสังคมท่ามกลางความผันผวนทางการเมือง-เศรษฐกิจ ทั้งในระดับสากลและภายในสังคม ย่อมเป็นก้าวสำคัญของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมไทย ทั้งนี้เพราะสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยเป็นสถาบันที่มีความเป็นพิเศษ โดยเฉพาะไม่เหมือนกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของสังคมอื่น ที่ควรพิจารณาด้วยก็คือ ลักษณะในด้านความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับประชาชนในระดับล่างสุดเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถาบันนี้ สามารถทำการเปลี่ยนแปลงจากเบื้องบนได้ในระดับหนึ่ง

14 ผลกระทบของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารไทย

การเข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยทหารในประเทศไทยนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้งมีผลทำให้ระบบการเมืองขาดความมั่นคงและความต่อเนื่อง และเป็นผลให้เกิดวิกฤตการณ์ของการปกครองซึ่งได้แก่รัฐธรรมนูญขาดความศักดิ์สิทธิ์ ที่สำคัญคือการเข้ามามีบทบาททางการเมืองด้วยการปฏิวัติรัฐประหารหลายครั้ง เป็นการหยุดยั้งความเจริญเติบโตของระบอบประชาธิปไตย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2531. น.195)

ผลกระทบของการเข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยทหารที่มีต่อระบบการเมืองไทยที่สำคัญมีอยู่ 4 ประการ คือ

14.1 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์ของการปกครองประเทศอยู่เสมอ

14.2 ทำให้สถาบันหลักของระบบการเมือง คือ พรรคการเมืองและสภาผู้แทนราษฎรขาดความต่อเนื่อง ซึ่งมีผลทำให้สถาบันดังกล่าวมีความอ่อนแอ

14.3 ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ทั้งในฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

14.4 ทำให้เกิดความแตกแยกเป็นฝักฝ่ายในกองทัพ ระหว่างคณะผู้ก่อการกับฝ่ายที่ถูกโค่นล้มอำนาจไป หรือระหว่างรัฐบาลกับคณะผู้ก่อการที่ไม่สามารถยึดอำนาจได้

จากทฤษฎีแนวความคิดที่ผ่านมามีทำให้อาจจะสรุปได้ว่า บทบาททางการเมืองของทหารเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องมากกว่าระบอบประชาธิปไตย ภายหลังจากสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศ เมื่อวันที่เปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 ระบอบดังกล่าว หาได้มีเสถียรภาพมั่นคงหรือมีโอกาสที่จะพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเต็มที่ต่ออย่างใด ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างชนชั้นนาย และ การไม่ยอมรับกติกาทางการเมืองของกองทัพได้ส่งผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยขาดความต่อเนื่องไป

ตลอดเวลา 60 ปีของระบอบประชาธิปไตย (พ.ศ. 2475-2535) มีการใช้กำลังทหารเข้ายึดอำนาจการปกครองและโค่นล้มรัฐบาล ทั้งที่กระทำการได้สำเร็จและล้มเหลวรวมแล้วทั้งหมด 17 ครั้ง จากการศึกษาถึงสาเหตุของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารไทยโดยการใช้อาวุธ หรือใช้กำลังรุนแรง ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากที่มีผู้ศึกษาการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารไทยในอดีตที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ก็เพื่อพัฒนาองค์กรทางทหารให้มีความได้เปรียบกว่าองค์กรอื่น และเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ปกป้องอำนาจทางการเมืองของตน หรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งอภิสิทธิ์ และฐานะพิเศษสูงสุดทางทหารเหล่านี้เป็นต้น ส่วนหนึ่งของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารเป็นผลมาจากอุดมการณ์ขององค์กรทหารที่องค์กรอื่นไม่มี ทำให้องค์กรทหารมีลักษณะเด่น และมีปัจจัยที่ทำให้ทหารไทยได้เปรียบสถาบันอื่น

ดังนั้น การเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยคณะทหารในประเทศไทยนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้งมีผลทำให้ระบบการเมืองขาดความมั่นคงและต่อเนื่อง เป็นผลให้กติกาหลักของการปกครองได้แก่ รัฐธรรมนูญถูกยกเลิกอยู่บ่อยครั้ง เป็นการหยุดยั้งความเจริญเติบโตของระบอบประชาธิปไตยจึงปฏิเสธบทบาทของทหารในการเข้ามามีบทบาททางการเมือง และมีส่วนกำหนดสถานการณ์ทางการเมืองของไทย และในการศึกษาครั้งนี้จะได้ศึกษาถึงการมีบทบาททางการเมืองของทหารในกรณีของการจัดตั้งพรรคสามัคคีธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบของการมีบทบาททางการเมืองรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อทราบและรักษาไว้ซึ่งอำนาจของตนไว้ ซึ่งผู้ศึกษาได้นำเสนอถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคสามัคคีธรรมต่อไป